

text 71

B 21235 E

československý nezávislý měsíčník • ročník 3 • č. 3 (20)
tschechoslowakische unabhängige zeitschrift • jahrgang 3 • nummer 3 (20)

karel jezdinský

jen zdání legality

V pátek 19. března byly v Praze vyneseny rozsudky v procesu se skupinou mladých lidí, podle žaloby většinou levicových radikálů. Hlavní obžalovaný, devětadvacetiletý Petr Uhl byl odsouzen ke čtyřem letům vězení, západoběrlínská studentka Sybille Plogstedtová ke dvěma a půl rokům, ostatní k trestům o něco nižším. Ve dvou případech nebyl uložen trest nepodmíněného odnětí svobody. Soud chtěl zachovat zdání legality, byl veřejný alespoň pro několik příbuzných obžalovaných a tato obžalování, jakož i obhajoba, měli možnost mluvit sami za sebe. A ve chvíli, kdy píší tyto řádky není ještě rozhodnuto s konečnou platností, neboť prokurátor i obhajoba se odvolali.

Prokurátor proto, že tresty se mu zdají být příliš mírné.

Režim to nešikovně popírá, ale byl to politický proces, další po Filipovi, Skutinovi a jiných — nad jen okresního formátu, o nichž máme jen kusé informace. Obžalování byli přes rok ve vyšetřovací vazbě a — jak se ukázalo při soudních výpovědích některých z nich — byl tam na ně činně nepřipustný nátlak. Mladá žena podepsala doznání, když ji slíbili, že uvidí své malé dítě. Ani potom neuviděla.

Zaloba v podstatě dokázala asi jen tolik, že mladí chlapci a dívky, většinou dělníci a studenti a většinou z dělnických rodin (mezi nimi i syn španělského emigranta) se scházeli a diskutovali a

rozdávali ještě letáky s hesly pro socialismus a proti byrokracii. Ať žije antibyrokratická revoluce...

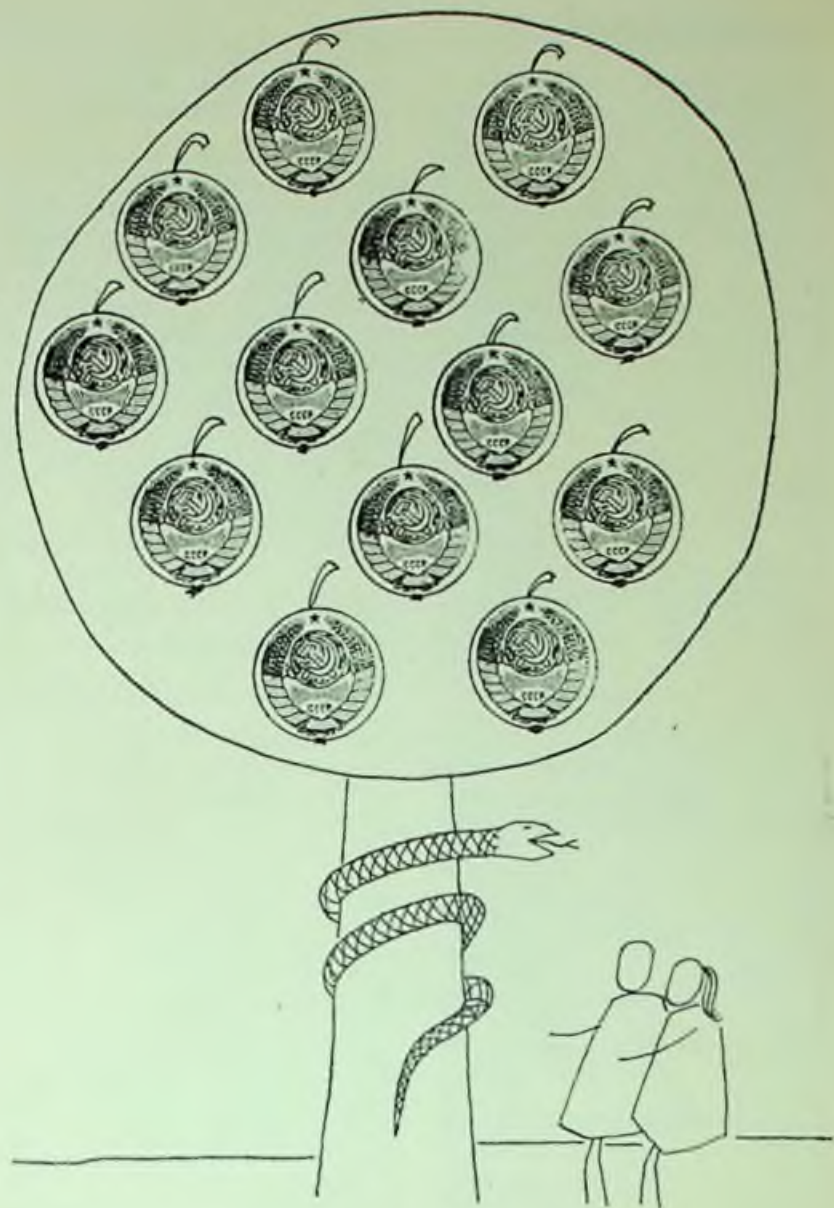
Označovat je za „trockisty“ může, kdo si na ismy i isty potrpí. I kdybychom měli vzít za bernou minci vše, co obsahoval obžalovací spis, pak by se v nejhorším případě jednalo o mladé romantiky se svou vlastní představou spravedlivé a svobodné společnosti, jakých bylo v dějinách tisíce a jakých jsou dnes na tomto světě možná i milióny. Nebyli to žádní stoupenci Ameriky, dokonce byli kritičtí i k Dubčekovi a k celému obrodnému procesu. Jejich přečin byl jen jeden — jejich koncepce socialismu se neslučovala s koncepcí znormalizovaného, zbyrokratizovaného a kapitalistického ÚV KSČ.

Osobně s řadou jejich představ nesouhlasím, ale tím více nemohu souhlasit s tím, co se jim stalo a nedomnívám se, že rozsudky byly mírné, a tím méně spravedlivé. V demokratických zemích jsme denně svědky, jak mladí lidé podobných názorů demonstrují, zastávají dopravu, rozdávají letáky a pořádají další — často velmi dramatické akce. Konají tak v souladu s občanským právem svobody slova, svobody shromažďovací, svobody tisku... Tyto svobody jsou — jakkoli formálně — obsaženy i v ústavě ČSSR a ti odsouzení z Prahy projevíli občanskou statečnost, když se pokoušeli proměnit formalitu ve skutek. V demokracii by se byl jejich názory a jejich činnosti nikdy žádný soud nezabýval. Československo ovšem není demokracií a pražský soud to sám svým konáním a svými rozsudky potvrdil.

Mohl bychom se ptát, zač stojí slovo Gustáva Husáka, který se tolikrát dušoval, že u nás politické procesy nebudou. Neptejme se a doufejme, že napříště nebude slibovat cokoliv, co není schopen splnit.

Jen jednu věc považujeme za potěšující. Solidaritu mezinárodního veřejného mínění, solidaritu mladých lidí doma, těch, kteří naplňovali soudní chodby. Také oni, také ohled na kritický svět, spouštěli vyšší tresty. Ale nepovažujeme tento trest za mírný, za projev liberalismu. K takovému unáhlenému úsudku svádí skutečnost, že v dějinách bolševismu byli lidé za podobné projevy svobody myšlení zavíráni, mučeni a popravováni.

Vyprávěla se kdysi — bohužel asi zcela pravdivá historka o tom, co je to socialistický humanismus: — Šel po moskevské ulici všemocný šéf sovětské tajné policie Dzeržinskij. Uviděl malého chlapce, zavolal ho k sobě a pohlídl po vlasech. — Vidíte, jaká laskavost, mohl ho přece klidně zastřelit.

Kresba: Ivan Steiger

a ještě o jednotě

Zběžný pohled do exilových časopisů všech politických odstinů a kvalitativních stupňů stačí, abychom viděli jak hodně a různě se o ní mluví. Výsledkem jsou zatím převážně jen slova. Někdy naivní, předpokládající, že jednotou se může stát zmrzačená slepenice zeruntu rozdílných názorů, jindy autoritativní, vycházející z toho, že jen názory jedné jsou synonymem Pravdy, kolem níž je druhým se semknout, ale postupně přece jen i slova uvážlivá, kritická a konstruktivní, hledající skutečně společně pro Akci a nebojící se odlišného pro Diskusi. Zatím však slovní vodopády volající po jednotě, objevily spíše diferenciaci. Ale taková je vždy cesta k syntezě. Jaké je tedy stav?

Rostoucí odstup od roku 1968, opadání emocí a iluzí a snaha definovat a rozvinout to, co zůstalo jako platné, oživuje nejrůznější tábory. „Jestřábové“, pro něž je tento vývoj potvrzením jejich dávných a neměnných pravd, začínají znovu klovat do nepravých cílů dostupných jejich hasnoucímu zraku. Snášejí k starým emocím vajíčka nových a namalovávají ostatním holubičím a jílým náturám, že to je Řešení. Svět pro mnohé z nich zůstává černo-bílý, vlastně přesně tak, jako ho jen bylo černě vidí pražský režim, mnozí si spokojeně ruče ním dosah jejich zobáků. Na protilehlé straně několik předčasně zestárších a unavených „orlů“ pražského jara si načechravá poltrhaně perí a shlíží ze svých nepřístupných hnízd s povýšenou nostalgií na hemžení dole. Přávě nedávno se dal jeden z nich překvapit slyšet a reprodukoval světu dost zmateně své představy, vydávaje je za názory všech, kteří s ním stáli ještě nedávno v jednom šiku. Ale většina ostatních zvedajících dlouho hlavy k jednomu či druhému zjišťuje — pomalu, ale přece — že létat se musí naučit po svém a sama.

Ne všichni z této většiny ostatních však spatřují v podobném zjištění ještě návrat ke kritickému a nezávislému politickému myšlení. Mnozí hledají ve vlastním zmatku tzv. pevná útočiště a spokojují se s oprávněným soch, tu Masaryka, tu Lenina. Jiní si pletou kvalitu názorů s kvantitou spolkářské činnosti a někteří z nejmladších nacházejí jen totální negaci všeho a nechtějí nechat názorové kamen na kameni.

Dělicí čára mezi všemi nebere kupodivu zřetel na politické legitimace, nacházející se kdysi nebo i nyní v jejich kapsách, na zásluhy či na oběti a jen v malé míře na rozdíl generací. Za touto čarou se však přece jen mnozí postupně zástupy těch, pro něž dnešní skutečnost není už jen nepřijemným probuzením ze sna, nebo jen potvrzením neměnných pravd, politika žádným druhem slepé víry, československý problém nacionálním zájmem, které si zakrývá oči před vývojem světa, nekonvenční uvažování kaciřstvím nebo pohanou a angažovanost jen prázdnými slovy. Neodmítají učitelku Historii, ale nehodlají brát všechny její příklady za jednu prověrku platné. Nekapitulují, ale neutíkají se k novému snění o příjezdech na bílých koních, spíše si kladou prakticky otázky jak dál, nebo Dál, ale jak? A co hlavně nezacpávají si uši před přáními, zmatky i názory těch, o něž ve skutečnosti jde, a kteří zůstali v mnohamilionovém počtu na druhé straně znovuspustěné opony.

Tyto zástupy jsou jádrem budoucí skutečné politické jednoty, nikoliv jednoty absolutní, ale jednoty v názorové různosti se základním společným cílem, jímž je a musí zůstat: pomoci všem občanům Československa rozhodnout dříve či později relativně svobodně o své přítomnosti a budoucnosti. Jednotlivé složky této jednoty se při tom nemusí vzdávat svých přání, nebo svých odhadů o takovém budoucím svobodném rozhodnutí všech, nemohou a nesmíjí je však již dnes vydávat za definitivní a jediné možné. Ze v tomto druhu jednoty budou hrát hlavní role nikoliv ti, kteří si na to osobují práva z titulu svých dávných, předvěrejších, věrejších nebo dnešních funkcí, nýbrž ti, co mají a budou mít co říci, snad není třeba ani připomínat.

Jasná formulace zmíněného cíle a všech nejrůznějších praktických možností k jeho dosažení se stává neaktuálnější úkolem. Odmitá-li při tomto úkolu kdokoliv sedět za druhým, kterému jde o stejný základní cíl, pak mu není pomoci, vylučuje se z podobné fronty sám.

Foto: Josef Rakušan

(pokračování na str. 6)

neporažení

Nevím přesně kolik Čechů a Slováků sedělo ve vyprodané hale bernského zimního stadiónu, ale dokázali vytvořit pro naše mužstvo domácí prostředí, které by nebylo možné udělat kdekoli v Československu. Nevím kolik milionů dalších se dívalo na televizní přenos, ale myslím že všichni, kdož měli k tomu možnost. Všichni jsme byli zvědaví, zda po matných výkonech proti Spojeným státům, Švédsku a záp. Německu se naši reprezentanti vypnou proti soupeři, který je víc než soupeřem na kluzišti. Jsem si jist, že nikdo, kdo sledoval 24. března utkání Československo-Sovětský svaz na mistrovství světa nebyl zklamán. Na led vyletlo, nejdříve v modrých, po první třetině na přání Eurovize v bílých dresech mužstvo, které se nedalo vůbec srovnat s oním mužstvem, které odehrálo trochu laxně svá první tři utkání. Za nadšeného povzbuzování diváků dali Českoslovenští hokejisté do hry vše, co v nich bylo. Nezměřitelné množství bojovnosti, vůle i touhy po vítězství. Žádný puk nebyl pro ně ztracen, žádná šance předem promarněná. Ten tam byl klid sovětského trenéra Tarasova, který ještě pár dnů předtím odešel z našeho utkání se Spolkovou republikou s poznámkou, že výkon našeho mužstva ho příliš nezajímá. Rozčilené s notýskem v ruce a se vztyčeným ukazovákem pobíhal mezi hráči, kteří tvářili nadšeně výkonu Československa ztratili svou pověstnou strojovou kombinaci, svou jistotu i suverenitu. Třikrát se ujali naši vedení, třikrát se bohužel podařilo sovětům vyrovnat. Byl to boj, na který se nezapomíná, boj, který zvedal ze sedadel i jinak chladné Švýcary.

Neodešli jsme z ledu jako vítězové, to se podařilo až o týden později, 1. dubna v Ženevě. Po nerozhodném výsledku 3:3 v Bernu, přišlo strhující vítězství 5:2. Zejména v poslední třetině bylo často sovětské mužstvo odsouzeno, našim nadšeně bojujícím kolektivem k pouhé roli statistů. Čechoslováci, i když nejsou mistry světa, ale pouze mistry Evropy, dokázali jako jediní rozdrtit nymbus neporazitelnosti „sborné komandy“. Rekl bych, že na ledě šlo více než o hokej, neboť kde již může okupovaný národ ukázat beztrápně okupantovi své zuby. A tak se nedivme, ani tomu ne příliš sportovnímu pokřiku, který tak často zněl v obou halách: Bijte je, okupanty.

totalita nestojí jen vlevo

Vždy jsem se domníval a stále se ještě domnívám, že na rozdíl od totality se demokracie vyznačuje především úctou k pravdě, tolerancí k názorům i myšlením druhých, neboť svobodu jednotlivce činí především jako svobodu myšlení, jako právo mít názor odlišný od názoru oficiálně uznávaného. Nám, kteří jsme přišli do západního světa po sovětské invazi a kteří jsme předtím patřili do řad členů komunistické strany bylo nejednou dáváno najevo, že se musíme ještě moc učit demokracii, že jsme příliš naších bolševickými způsoby i myšlením. Možná, že na tom něco je. Některé „lekce z demokracie“ však stojí za povšimnutí. Argumentace, sloh, pomíjení faktů, přemíra silných slov, až příliš připomínají svým obsahem i formou to, co jsme byli léta zvyklí číst na stránkách Rudého práva. Tam se tomu ovšem říkalo „lekce z socialistické demokracie“. Teprve zde si uvědomujeme, jak krajní levice i krajní pravice (tyto pojmy jsou zaměnitelné, případně totožné) si jsou myšlenkově příbuzné a jak společně nenávidí vše, co přesahuje jejich obzor, vymyká se jejich chápání a jak své názory povyšují za jedi-

nou zjevenou pravdu, přičemž každého, kdo s nimi nesouhlasí denuncují, osočují, vylučují, a když se cítí dostatečně silně a mají k tomu moc i prostředky, likvidují, a to i fyzicky.

Nebývá zvykem na stránkách tohoto časopisu polemizovat s názory uveřejněnými v jiných exilových listech. Jestli dnes chceme zaujmout stanovisko k článku zveřejněnému v 6. čísle týdeníku „Naše hlasy“, vycházejícímu v USA a ke stanovisku „Sdružení bývalých politických vězňů ve Švýcarsku“, pak především proto, abychom hájili pravdu proti lži a abychom upozornili na nebezpečí, které tím, že nemá rudou barvu, není o nic menší a je navíc v našich řadách.

„Naše hlasy“ v článku Trojský kůň mezi krajany referovaly o návštěvě dr. Ivana Pfaffa v USA. Pomiňme, že o něm psaly jako o bývalém dopisovateli komunistického časopisu Liteární moviny (proloženou mnou, S. V.), ale citujme tuto pasáž: „Kdo je vlastně tento neohrožený dr. Ivan Pfaff? Je to předně komunista, který s pozhánáním svých nadřízených se ujal velmi obtížného úkolu v zachráně existence komunismu v CSR.“ Citujme i další pasáž, otištěnou o kus dále: „V USA nemusí být znám otištěný článek pana dr. Pfaffa ve švýcarském Zpravodaji z minulého roku, kde tento – zřejmě podle pokynů své rodné strany jako skrytá 5. kolona zneužívá svobody, útočí proti bývalému předsedovi vlády CSR dr. Milanu Hodžovi a dalšímu dosud žijícímu – jistě velmi významnému diplomatu dr. Stefanu Osuskému.“ Polemizovat s těmito tvrzeními je pod naší úroveň – jen fakta. Dr. Ivan Pfaff nikdy nebyl členem komunistické strany. Od 10. 10. 1967 do 15. 3. 1968 byl ve vazbě, stíhán pro prodávání republiky. Důvodem ke stíhání bylo jeho autorství takzvaného manifestu československých spisovatelů, zveřejněného především začátkem září 1967 v Sunday Times a pak v mnoha dalších světových časopisech, jakož i jeho články, které od léta 1966 psal do Českého slova, které vychází v Mnichově. Názory dr. Pfaffa nebyly přijatelné pro Novotného režim, proto ho tento režim označil za škůdce republiky. Jeho názory nejsou přijatelné pro skupinu kolem redakce „Našich hlasů“, a proto ho označila za komunistu. Jeho názory nejsou přijatelné ani pro „Sdružení bývalých československých politických vězňů ve Švýcarsku“, reprezentované pány dr. Bedřichem Hostičkou a dr. Josefem Hamplm. a proto „Sdružení“ odmítlo jeho přihlášku za člena s odůvodněním, že kterého stojí za to citovat: „Vaše veřejné vystupování na konferenci Společnosti pro vědy a umění v Horgen, jakož i Vaše články ve Zpravodaji jsou neslučitelné s demokratickými zásadami naší organizace. Ve svých článcích jste se dotýkal na cti představitelů demokratického Československa. Proto výbor „Sdružení“ nevyhověl Vaší přihlášce. Rozhodnutí výboru je konečné.“ Úplná škola demokracie, není-liž pravda? Jen si vzpomínám, že jeden přítel, na rozdíl od dr. Pfaffa nebyl historikem, ale publicistou, byl za to, že se dotýkal cti představitelů Československa odsouzen na rok do vězení. Nyní je tam opět Dr. Pfaff zavřen – nyní – nebyl. Nebyl pouze přijat do „Sdružení“, le pouze denuncován v tisku. Nezapomeňme však, že ani „Naše hlasy“, ani „Sdružení“ bývalých politických vězňů ve Švýcarsku“ více dělat skutečně nemohou. Ne, totalita nestojí jen vlevo.

Sláva Volný

sedmdesátiny

Prof. dr. Macúrek, jedna z nejvýraznějších a nejpůvodnějších osobností předválečné i poválečné české historické vědy, člen korespondent ČSAV, se dožil 31. března sedmdesátin. Od r. 1935

profesor slovanských a východoevropských dějin na Masarykově universitě v Brně, od r. 1955 vydavatel „Slovanských historických studií“ i dalších slavistických a polonistických sborníků, od března 1968 do prosince 1969 ředitel Ústavu dějin evropských socialistických zemí ČSAV, autor 16 knižních monografií a téměř 60 časopiseckých studií z dějin polských, maďarských, rumunských, je slavista světové úrovně. Jeho pramenné objevné dílo už před válkou vyvrátilo tézi o jednotnosti a celistvosti slovanských dějin a prokázalo vývojovou souvislost slovanských národů s jejich neslovanskými sousedy, nejen východo- a středoevropskými, ale i západními. Je jediným nekomunistickým a nemarxistickým historikem, jemuž se podařilo neústupně udržet pozici vědeckou i pedagogickou po celou dobu po r. 1948 a který přes tlak sovětské kritiky i domácích stalinistických falzifikátorů úspěšně prosazoval a obhajoval své nekomunistické záky studijně, existenčně i publikačně.

-ip-

Kresby: Ivan Steiger

příklad dialogu

Ve dnech 8.–10. března t. r. uspořádala německá „Studiengesellschaft für Fragen mittel- und osteuropäischer Partnerschaft“ v Lindenfelsu nedaleko Darmstadtu již páté německo-polské sympodium, jehož se z polské strany účastnilo 19 Poláků, žijících v západní emigraci, převážně v NSR, ale také ve Francii, v Anglii, v Izraeli a v USA. Vedle několika zástupců neněmeckých sousedů Polska (z toho 2 Češi) tvořili zbytek účastníků němečtí politologové, historici a novináři, původem z bývalých německých východních území, příhrnutých 1945 Polsku. Z celkového počtu 37 účastníků vystupovalo do popředí několik velmi výrazných a vyspělých individualit – mezi Poláky politolog prof. J. Hauptmann z USA, pařížský historik prof. P. Korzec, známý tlumočnick Gomulkův Erwin Weil, newyorský spisovatel L. Tyrmand, kolínský politolog Ušakov, mezi Němci především spiritus movens konference, historik prof. G. Rhode, ředitel ústavu pro východní Evropu na muňské universitě a přední německý polonista, z ostatních ukrajinský novinář a politolog Osadzik, žijící v Berlíně.

Konference pracovala ve znamení ústředního tématu „Postavení Polska v Evropě“, tedy problému širšího, zkoumajícího polskou pozici od roku 1918 do dneška v sepišti s celoevropskými souvislostmi. V osmi podnětných referátech i v diskuzi k nim se probíraly otázky koncepcí polské úlohy v meziválečné Evropě, polského socialismu a komunismu, polského podílu ve Varšavském paktu a v Brežněvově doktríně, poměru mezi starší a novější emigrací, zprostředkující funkce polské literatury, polského nacionalismu a poměru Polska k jeho vlastním menšinám i sousedům. Jednáni ovládala zřetelně jednak opětně zdůrazňovaná snaha o vzájemné porozumění a sblížení mezi oběma národy (mluvilo se převážně polsky), jednak úsilí o překonání nacionalismu i historických legend

a mýtů, zatěžujících vzájemný vztah nárazy krizových a konfliktních situací, poplatných zafixovaným nacionalistickým předsudkům. To je aspekt, jaký platí plně i o vztahu česko-německém (z obou stran pochopitelně), jehož vůdčí momenty se ozývaly z úvah o problematice vnějšíkově odtažitosti od československé otázky, stejně jako stále znovu přestupovaly problémy specificky československé tematiku polsko-německou a obecně východoevropskou: tak třeba v diskuzi o Varšavském paktu a Brežněvově doktríně se mluvilo neskonale víc o nás než o Polsku nebo o Německu. To je jen jedna z klasických ukázek ne-li globálního, tedy aspoň komplexně celoevropského dosahu každé zdánlivě nacionálně nebo teritoriálně omezené, resp. bilaterálně koncipované otázky vztahu mezi Východem a Západem, jak ozřejmuje např. už diskuse o pojmu „politického myšlení“, jemuž každý rozumí jinak, nebo typicky, dokonce až absolutizovatelný jev, proč o základních existenciálních alternativách uvažuje každý národ

vili svou solidaritu se svými kolegy, pronásledovanými v Československu a v závěrečné proklamaci navrhl, aby 21. srpen byl vyhlášen MEZINÁRODNÍM DNEM EMIGRANTŮ. K tomuto datu by měl být vydán vždy společný bulletin, ve kterém by světová veřejnost byla upozorněna na existenci těch spoluobčanů, kteří musejí žít odloučení od svých příbuzných, přátel a své vlasti. -v-

další soud

Tisková konference generála Václava Prchlika, tehdejšího vedoucího VIII. odd. ÚV KSČ, vzbudila již v době svého konání, na jaře 1968 velkou nevoli sovětského vedení. Generál Prchlik si totiž dovolil kriticky a pravdivě zmínit o některých zásadách Varšavského paktu. Generál Prchlik byl na základě sovětského tlaku odvolán ze své funkce – ještě před okupací. Konečná odplata přišla však až nyní. Ve dnech 24. až 26. března stál generál Václav Prchlik před Vyšším vojenským soudem v Příbrami, který ho pro „trestní čin maření a ohrožování činnosti státního orgánu a orgánu společenské organizace“ odsoudil ke třem letům vězení. Je to první případ, kdy byl aktivní účastník „pražského jara“ souzen za své činy, nikoliv po okupaci, ale v roce 1968. Tento rozsudek nejen vyvrací všechna ujišťování dr. Husáka a spol., ale vytváří velice nebezpečný precedens. -v-

pomozte

Dostala se k nám tato úpěnlivá prosba ženy-matky, která přišla jako my v r. 1968 se svým manželem a synkem v naději, že se jim podaří vybudovat si novou existenci a domov a že své dítě vychovají ve svobodné zemi...

Rodina Zenáhlíková odešla z domova po delší době věznění z politických důvodů a neváhala přistoupit k tomuto kroku i přesto, že matka rodiny byla po těžkém úrazu páteře odkázána na vozík. Po půlročním roce přišla nová, krutá rána osudu. Otec rodiny podlehl náhle zákeřné nemoci. Jeho poslední přání a prosba: „Nevracejte se, lidé jsou dobří!“

Voláme proto všechny Čechoslováky, všechny spolky a zájmové sdružení, všechny krajany žijící ve Švýcarsku, v západním Německu, Rakousku, v celé Evropě i zamoři a prosíme o pomoc pro tuto ženu a jejího synka! Voláme ty, kterým se dostalo porozumění, morální podpory a nezištné pomoci od lidí neznámých, ať již to byli Švýcaři, Němci, Holanďané nebo Američané, prostě lidé v tom nejkrásnějším slova smyslu. Ti všichni tenkrát pomáhali nám – ti všichni nám nabídli svá přátelství, dali nám chleba a práci a především víru v člověka, víru v jeho srdce.

Dříve než jsme dopsali tuto výzvu, došlo k dalšímu tragickému případu. Náš krajan Fr. Blahák zahynul v minulých dnech při železničním neštěstí expresního vlaku Bavarie v Německu. Zůstala žena a dvě nezaopatřené děti ve věku 10 a 14 let.

Přátelé, co ještě zbývá říci? Snad jen to, že všechna další slova, byť by zněla sebekrásněji, jsou prázdná. Byla by to stále jen slova, slova, slova. Je třeba víc než slov, je třeba pomoci.

Prosíme všechny krajany a krajaňské organizace, aby nenechali tuto výzvu bez povšimnutí. Poukažte složenkou na poštovní konto:

25-7574 Société tchécoslovaque Aegertenstr. 1, 2500 Biel, Švýcarsko

jakoukoliv částku, ale pokud možno co nejdříve. Tím pomůžeme v obou případech rychle a to znamená nejvíce.

adolf müller

mnichov – ex tunc?

Jsou otázky při nichž jde o více, než jen o to, jak na ně odpovídají různé dočasné režimy, jejich zastánci, nebo odpůrci. Myslím otázky dlouhodobého významu pro národní celek a jeho státní útvar. Jednou z takových otázek je vztah k mnichovskému diktátu. K diktátu, který starosta New Yorku popsal tehdy těmito slovy: „representanti dvojí úpadkové evropské demokracie a dvou násilnických diktatur se sešli v Mnichově, rozhodli, že místo politiky budou provádět obyčejnou řezničinu, položili si na svůj operační stůl spoutaný malý stát a pak, podvodně jej zradivše, nelitostně ho začali čtvrtit“.

Odsouzení všech podobných diktátů, jimž bylo Československo až dosud vystaveno, ať se jedná o „dohodu“ z 29.9.1938, nebo z 16.10.1968 a snaha o maximální možné anulování takových diktátů i jejich důsledků, je povinností národní i morální; bez ohledu na to, co nás jako členy národního celku politicky dělí, nebo zda jsme formálně československými státními příslušníky, či nikoliv.

Podobnou myšlenkou se řídili ostatně již českoslovenští exiloví reprezentanti v době války. Beneš prohlásil (8.6.1939 v Chicagu): „jednání, které došlo před, nebo po 15. březnu (1939)... a která vedla ke zřízení protektorátu... postrádají jakékoliv právní základny, jelikož nám byla vnucena násilím a barbarskými hrozbami“. Hovořil sice z počátku, do vypuknutí války, o tom, že „mnichovský diktát byl zničen vlastními jeho aulory“, nebo, že „Německo samo Mnichov zničilo“, později však již o „zrušení“, „odvolání“ Mnichova, o jeho prohlášení za „neplatný“ a – v jednání s B. Lockhardem – za prohlášení Mnichova za „právně neexistující“. Ještě důležitější byla již tehdy formulace důvodů těchto požadavků. Důvodů, které pro tak relativně mladý státní útvar, jako bylo a je Československo, jsou mimořádně důležité pro jeho minulost i budoucnost: prosazení principu právní kontinuity republiky a uznání nezměnnosti a nezměnitelnosti jejích hranic.

Požadavek, odzvat Mnichov ex tunc (od samého počátku) co by „právní akt“, se tehdejší exilové reprezentaci také do značné míry podařilo naplnit. Souhlasily s ním nejprve obě rozhodující velmoci, USA a SSSR, a později i signatáři Mnichova Francie a Itálie. Poněkud odlišné stanovisko měla a má Velká Británie, nikoliv ovšem proto, že by neuznávala zásadní československé důvody, nýbrž proto, že „podle britské právní doktriny nepřestává existovat historický a právní akt jednostrannou britskou deklarací, nýbrž jen novou mezinárodní smlouvou“.

Beneš mohl tedy později zcela oprávněně prohlásit: „pokládám tudíž diplomaticky tento úkol, který jsem celému našemu odboji i sobě nložil, v podstatě za splněný“. To, co tehdy – v době války – splněno být nemohlo, bylo: prosadit tento požadavek také v budoucím jednání (o mírovou smlouvu) s Německem. Z tohoto důvodu se proto tento požadavek objevuje – a na dlouhou dobu naposledy – v československém memorandu pro konferenci ministrů zahraničních věcí čtyř velmocí v r. 1946. Ličtice velmocí o vliv v Německu a nad Německem však do dneš mírovou smlouvu s touto zemí neumožnila, nedošlo ani k bilaterálnímu politickému jednání mezi NSR a Československem a tak původní pražský požadavek přestal být na dlouho aktuální. (Jen v roce 1939 se objevil v Chruščevově návrhu mírové smlouvy s Německem.)

Po téměř dvaceti letech se podobný požadavek objevuje náhle znovu – a to v politické argumentaci Novotného Československa. (Interview Davida Havorského rozhlasu z 12.3.1963 a televizní redakci Panorama z 9.9.1963 a rozhovor Novotného s dopisovatelem Sternu 4.11.1963.) Kupodivu

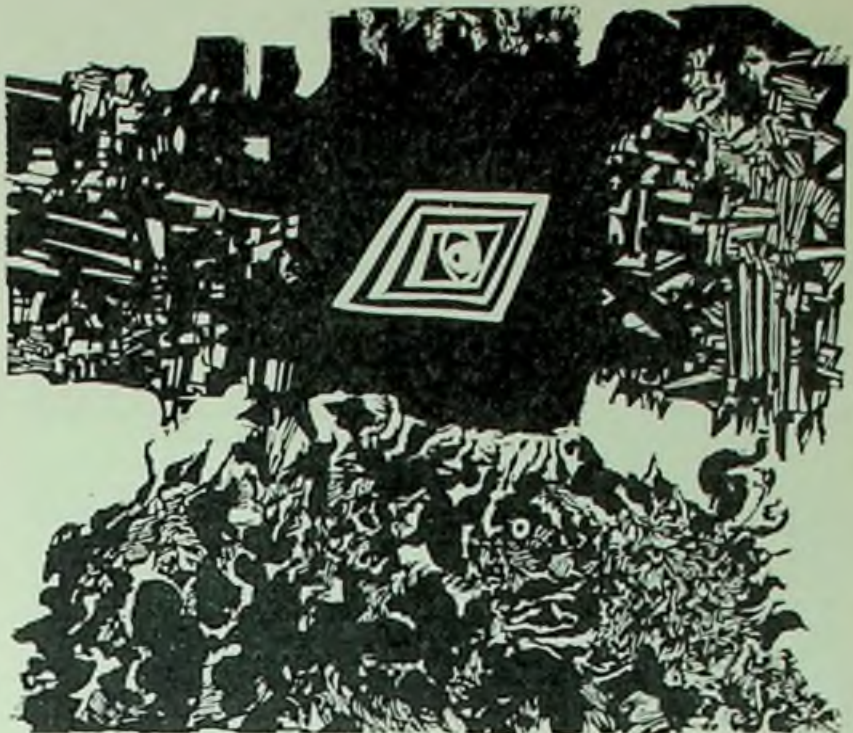
však ani tehdy, ani dnes, nezformuloval v Praze nikdo skutečné důvody tohoto obnoveného požadavku. A to není náhoda. Požadavek Novotného, verbálně téměř shodný s požadavkem Benešovým, se objevil znovu nikoliv proto, že by snad Novotný usiloval o právní kontinuitu s prvou republikou, nýbrž proto, že kategorický požadavek tohoto druhu otevíral nové možnosti propagandy proti NSR. objevil možnost nalézt „otevřený problém“ mezi Československem a NSR, obdobný problémům NDR (uznání) a Polska (hranice), rozšiřuje takticky úspěšně „balík“ sovětských podmínek stavěných do cesty porozumění mezi NSR a východní Evropou a prohlubuje vazbu Československa na německou politiku Sovětského svazu. Požadavek začal být tedy Prahou znovu kladen nikoliv proto, aby mohl být uskutečněn, nýbrž proto, že se předpokládalo, že realizován být nemůže! (Obdobně je to ostatně i s čs. návrhy na navázání diplomatických styků s NSR v padesátých letech, od nichž Praha upustila okamžitě, jakmile zmizely překážky v podobě někdejší interpretace Halsteiny doktriny.) Čím dále šla, od roku 1963, praktickými možnostmi limitovaná ochota NSR najít přijatelné stanovisko k Mnichovu, tím neústupněji a kategoričtěji byl Prahou požadavek odzvučen ex tunc překládán.

Znamená však poznání skutečných důvodů Novotného (a Husákovy) požadavku, a nesouhlas s těmito důvody, že pro nás přestávají platit důvody původní (tj. kontinuita československé státnosti, odmítnutí Mnichova jako „právního aktu“ a tím jako možnosti precedentu pro jakékoliv možné budoucí změny československých hranic a odmítnutí všech podobných diktátů včetně současného Moskevského)? Znamená změna politické situace v Československu a v Německu, že pro nás otázka ex tunc přestala být aktuální? Domnívám se, že nikoliv. Předpokládá to ovšem nejen tento požadavek mechanicky a tvrdohlavě opakovat, nýbrž současně i vysvětlovat jeho původní skutečně národní a morální důvody, přihlížet reálné k možnostem NSR a co hlavně: hledat praktickou cestu jak vyřešit komplexy právních a materiálních otázek, jež jakékoliv vážnější řešení skuteč-

ných důsledků Mnichova znemožňují. Jinými slovy dělat právě to, co Novotného i Husákova Praha dělat odmítá.

Ostatné rozhovory československých a západoněmeckých odborníků, zahájené v roce 1968 a přerušené okupací Československa, podobnou možnou cestu naznačily. Vycházely z toho, že odzvučení Mnichova ex tunc je, jak ukazují stanoviska Francie, Itálie a naproti tomu Anglie, jen jedním z možných historicko-právních přístupů k tomuto problému. Z mnoha hledisek nikoliv přístup nejlogičtější, z jiných hledisek však, zvláště, co se osudu Československa týče, přístupem oprávněným. Vycházely dále z toho, že okamžitá změna západoněmeckého stanoviska je nemožná, neboť by značně narušila právní systém NSR. Na západoněmecké občany pocházející z Československa by se mohla vztahovat (až do roku 1945) československá jurisdikce, neplatné by se mohly stát právní akty v odtrženém území v období mezi 29.9.1938 a 15.3.1939, což by nejvýznamnějším způsobem postihovalo několik milionů lidí. A konečně NSR by se tak – a priori – vzdala možnosti hájit materiální zájmy této rozsáhlé skupiny svých obyvatel a akceptovala by, ještě dříve, než by jednání vlastně začala, dodatečné materiální požadavky Československa. Rozhovory tehdy také ukázaly, že ani československé právní normy nejsou, přes tak vehementní zdurazňování mnichovské problematiky, dostatečně sjednocené a jednoznačné. (Např.: Podle jednoho z prezidentských dekretů ještě z roku 1944 jsou neplatné všechny právní akty Hitlerovy vlády na celém území okupovaného Československa, včetně těch, podle nichž se stali sudetskí Němci německými státními občany; podle jiného dekretu z roku 1945 se však jejich změna občanství z této doby může uznávat, atd.)

Jedinou možnou cestou tedy je oboustranná snaha vyřešit smírným způsobem celou řadu těchto nejasných otázek. Vycházet při tom především z dosavadní praxe a skutečnosti, existujících již dříve jak jedno čtvrtstoletí. Mezi tyto smluvně uznané skutečnosti by muselo patřit, že obě strany – po jednoznačné úpravě svých příslušných právních norem

Jiří Hadlač – „Lidé a tanky“ – dřevoryt z cyklu „Zápas“ (1963)

– uznávají státněobčanský systém strany druhé, že zvláště všichni dnešní občané NSR, bez ohledu na místo jejich narození, či dřívějšího pobytu požívají – druhou smluvní stranou uznávané – právní ochrany NSR a že problém masového, trvalého návratu někdejších československých Němců do Československa, není a nebude předmětem jakýchkoliv bilaterálních jednání mezi NSR a Československem. Smluvně upravit by bylo třeba také oboustranně vzájemné materiální nároky na úhradu československých škod a ztrát v odtrženém území mezi 29.3.1938 a 15.3.1939 respektive na úhradu majetku zanechaného v Československu sudetskými Němci. Oboustranně vzájemné sumy přesahují – tak jako tak – praktické možnosti té nebo oné strany a nemohou se než vzájemně zrušit. Jiné materiální otázky z doby války nepodléhají stejné bilaterálnímu jednání mezi jen jedním německým státem a jedním státem protihitlerovské aliance.

Tento způsob (jimž by byla zřejmá jen v podstatě potvrzena dnešní skutečnost) by sice do jisté míry předjímá otázky vyhrazené původně mírové smlouvě s Německem, která je ovšem v nedohlednu a jen ztěží by tyto otázky mohla vyřešit jinak. (Ostatně mírovou smlouvu předchází svým způsobem do jisté míry i výsledek polsko-západoněmeckého jednání, týkající se hranic na Odře a Nise.)

Podobný způsob řešení by odpovídal také ochotě NSR řešit „právní a jiné sporné otázky“ se svými východními sousedy, jak byla vyjádřena jednak v osmi bodech SPD z roku 1936, jednak v programu velké koalice ze stejného roku. Jakož i v programech a prohlášeních pozdějších.

Teprve po podobném vyřešení jednotlivých otázek obou vzájemně se protínajících komplexů právních a materiálních, by spor o odzvučení Mnichova ex tunc, nebo ex nunc, ztratil pro NSR důležitost i a smyslu, ba co více: možné odzvučení ex tunc by se stalo tím, čím má ve skutečnosti být, tj. přátelským gestem podporujícím kontinuitu československé státnosti a odsuzujícím nepřímou všechny diktáty Mnichovu obdobně, jimž bylo a může ještě být Československo vystaveno. Kromě toho by teprve takto mohl definitivně zmizet argument, jehož dnešní Praha vůči NSR propagačně – zahraničně politicky i vnitropoliticky – zneužívá, aby odváděla pozornost od skutečných zahraničně politických nebezpečí, jimž je Československo (a nejen Československo) vystaveno. Zmizela by také jedno z důležitých pout, jímž je Praha vázána na politiku Moskvy. A to by, z hlediska nové východní politiky NSR, bylo logickým pokračováním v započaté demontáži sovětského „balíku“, jímž chce SSSR izolovat NSR a poutat své vlastní satelity.

karel nešvera

námluvy s rozpaky

Jestliže chce Brandtova spolko- vá vláda důsledně pokračovat ve své východní politice – a není důvodu se domnívat, že to není jejím cílem – pak musí nutně jednou dojít k jednání a možná i k podepsání smlouvy na způsob smluv Bonnu s Moskvou a Varšavou. Dokonce se zdá, že by Československo mohlo být příštím státem, s nímž naváže bonnský Auswertiges Amt na Východě kontakty. Leccos to přímo napovídá. Bonn má na normalizaci vztahů s Prahou politický i hospodářský zájem a čelní představitelé Československa dali několikrát zřetelně na srozuměnou, že by se eventuálním jednáním nebránili.

Ponechme stranou, jak se na podpis této smlouvy budou dívat národy Československa, které ve zdrcující většině Husákov režim neuznávají a nepovažují jej za svého právoplatného mluvčího. Patrně mnozí i tak navázání kontaktů Bonn–Praha uvítají, protože budou ve svých nadějích (a

nic jiného než naděje a čekání jim nezbyvá) zhlédávat podepsání politické smlouvy s důležitým státem západní Evropy za pokrok a přinejmenším šanci, že se zlepší po krátkém období naaranžovaných výkladních skříní opět nedostatečně zásobený trh kvalitními spotřebními zbožím a že snad to přinese uvolnění některých striktních nařízení v turistice. Budou přitom možná ochotni přehlédnout, že Československo uzavírá tuto smlouvu se souhlasem Moskvy, podle její direktivy a že Moskva určí její rozsah a formu s ohledem na vlastní zájmy.

Zdá se, že před několika týdny jsme byli navázání kontaktů Spolková republika–ČSSR blíže než právě nyní.

Rozmýšlí se Bonn anebo Praha? Československé stranické vedení se snaží vzbudit dojem, že je to ono, kdo zde hraje úlohu upejvavé nevěsty, která se nechává prosit o hubičku. Nikterak se nesnaží ulehčit pozici Bonnu, který smlouvou s Husákovým re-

žimem dosti riskuje psychologicky i morálně. V živé paměti západoněmeckého obyvatelstva jsou ještě pražské události, jež zde lidé přijímali s velkými sympatiemi. A všichni vědí, že bonnská sociálně demokratická a svobodně demokratická koalice, jež tuče po východní politiku na buben, má co do činění s dosazeným a samozvaným režimem. Navíc si dovede spočítat, že její sebezapření nebude oceněno opozicí, spíše naopak. Propaganda z Prahy nabývá formu a rozsahu z dob studené války a v argumentaci i ostrosti výrazu je příkrější než ta, kterou dělají příslušní referenti v Moskvě nebo ve Varšavě. Dnešní pražská zdvořilost k Bonnu by se dala přirovnat spíše společenským způsobům východního Berlína.

Propagandistická palba proti eventuálnímu partneru v jednáních však nemůže přinést žádné výhody pražskému režimu, který by eventuálním podpisem smlouvy s Německem získal na reputaci v zahraniční politice i na popularitě mezi vlastním obyvatelstvem. Spíše se zdá, že jde o projev zklamání a roztrpčení, když Praha vycítila ochladnutí Bonnu, který sám začal zachovávat odstup.

Okamžik, kdy nastala tato

změna v navazování kontaktů, lze zcela přesně určit. Bylo to krátce poté, kdy došlo k výměně na vedoucích místech ve Varšavě. Bonnu totiž hrozila do jisté míry blamáž, když ve vlně nepokojů v pobaltských přístavních městech a po stávkách v Lodži, Vratislavi a Poznani a po hrozbě stávkou varšavských pracujících byli současně smeteni oba varšavští kontrahenti smlouvy s Willy Brandtem – Gomulka a Cyrankiewicz. Naštěstí pro politiku Spolkové vlády nástup Gierka a mužů kolem něho vzbudil respekt a pro Bonn to neznamenalopotřebu revidovat nový vztah k Polsku.

Bonnská zahraniční diplomacie si však musila uvědomit, že kdyby to, co prožili Gomulka a Cyrankiewicz postihlo Husáka, nepřišel by v Praze komunista typu Gierka. A Husákova pozice není tak pevná jako po prosincovém plénu, kdy byl pod ochrannou rukou Moskvy ještě potvrzen a kdy znovu dokázal odrazit útoky zleva. Bonn ví, že pražské vedení stojí nejméně pevně ze všech, jež ve východní Evropě jsou.

A tak to podle všeho vypadá, že v námluvách se bude pokračovat až podle toho, jak teplý bude máj – po sjezdu KSČ.

petr august

pohádka o Velké nule

Nedávno se mi dostala do rukou maličká ani ne padesátistránková knížekčka s povzbuzujícím názvem „Pohádky pro velké děti“. Napsal ji Jevgenij Zamjatin.

V knížce mne nejvíce zaujaly čtyři poslední pohádky o písmenkách Θ (čti „fita“ — což bylo zbytečné písmenko ruské abecedy).

Strašně jsem zatoužil po tom, aby si tyto pohádky mohli přečíst i čtenáři neznalí ruského jazyka. Avšak je v nich několik tvrdých překladatelských oříšků, které potřebuji čas a především vědomí, že tento čas neutráčíte zbytečně pro redaktorský koš.

Tak už samotné jméno hrdiny: mohlo by to být X, což plně neodpovídá skutečnosti a několika nářkům na bříško v textu. Mohla by to být O, neboť o zbytečném člověku také říkáme, že je Nula, odpovídalo by to i tvarově, ale zase nesouhlasí rod, který by měl být mužský.

A tak jsem se — zatím — vzdal myšlenky na překlad. Prozatím. Řeknu Vám jen ve zkratce Píťovu historii.

Budeme ho tedy raději nazývat Nulou. Nula se vyhlíhla někde v suterénu obrovského Úřadu, v zaprášených kupách starého archivního papíru. Velice se zalíbila policejnímu inspektorovi, který ji v zaprášených papírech objevil a jako otec vychoval. Nula rostla jako z vody a brzy se stala gubernátorkou. Tenkrát byl hlad a cholera. Nula začala vydávat vyhlášky a nařízení, jimiž se co nejprísneji hlad zakazoval a cholera rušila. Ti, kdo se nezákonně prohlašovali za nemocné, byli přísně potrestáni. A Nula vyhlásila svobodu zpěvu a radovánek a každý musel zpívat a radovat se. A všichni opěvovali a oslavovali Nulu, největší a nejmoudřejší z vládců.

Čtvrtou a poslední pohádku vám však musím přeložit. Tak tedy:

Tomáš, byls ředitelem československého nakladatelství Svoboda v Praze. Po okupaci jsi odešel, nejdříve do Švýcarska, nyní žiješ ve Spolkové republice a jsi ředitelem jednoho z největších západních nakladatelství, švýcarsko-německého Kindler-Verlag. Nejdříve otázka osobní: Jak člověk udělá takovou kariéru?

Trochu to možná bylo štěstí, ale jinak myslím vliv pověsti, kterou česká kultura v západním světě má. Kindler Verlag hledal původně zástupce ředitele pro Mnichov. Nakladatel mi tuto funkci nabídl a já ji rád přijal, neboť toto nakladatelství je orientováno levě liberálně, což odpovídá směru, kterým jsme chtěli jít i doma. Stála za mnou nejenom funkce, kterou jsem měl v Československu, ale také knížky nakladatelství Svoboda a potom válka, jakou čeští spisovatelé, čeští grafici a des-

Žil byl ve městě velemoudrý lékárník: udělal člověka. Ale ne tak jako my, obyčejní bříšníci, ale udělal ho ve skleněné baňce. Jakkap by tedy mohl něco nevědět?

Nula přikázala, aby ji lékárníka předvedli.

„Rekni mi pravdu: čípak to je, že mi poddání chodí mimo službu tak zamračeně? A smutně?“

Velemoudrý lékárník pohlédl z okna. Vidí: některé domy jsou s korničky, jiné s korbouty, někteří lidé v kalbotách, jiní v sukních.

„Velice jednoduše“, odpověděl. „Copak je tohle nějaký pořádek? Všechno by mělo být stejné... Vůbec všechno.“

Tak — tak, tak.

Všechny obyvatele po skupinách vyvedli za město, na velikou louku. A do opuštěného města pustili ohně ze čtyř stran: vyhořelo docela, zbyla jen černá pleš — a uprostřed monumentální pomník Nuly.

Celou noc řezaly pily, tloukla kladiva. K ránu bylo vše hotovo: barák, jako cholerovy, dlouhý sedm a tři čtvrtě verst, a po stranách kumbálky s čísly. A každý obywatel dostal plíšek s čísličkem a — novoučkou, jako malovanou, uniformu z čedivého plátna. To byla krása, když se tak všichni seřadili v chodbě, každý před svou komůrkou, plíšky na opascích — jako ptáci ohniváci, všichni stejní — jako novoučké stříbrňáky. Bylo to tak nádherné, že až sama Nula — obvykle tvrdá, pocitovala v nose šimrání a řekla — vlastně ani nic neřekla, jen mávla rukou — a šla do své komůrky č. 1. „Sláva Bobu — vše je v pořádku, teď už mohu i umřít...“

Ráno, sotva se rozbřesko, ještě ani zvonek nezvonil (vstávali na zazvonění) — a už někdo klepe na dveře č. 1:

„Delegáti k Vaší Milosti, s neodkladnou záležitostí.“

Nula vyšla: čtyři v uniformě, ctihodní obvatelé, holohlaví, staří. Klanějí se po pás.

„A čípak jste delegáti?“

Starci něco zabrebenili, všichni čtyři majdou.

„...Co to je za pořádek... To tak nejde... To není možné... Zastupujeme holohlavě. Jak to přijde, aby si lékárník chodil kudrnatý a my — holohlaví? Ne, kdepak, to tak nejde...“

Zamyslela se Nula, zamyslela: ale z holohlavých kudrnaté neuděláš. Nedá se nic dělat, musí se všichni srovnat s holohlavými. I mávla rukou zbrojnošům. Nahlmuli se se všech čtyř stran: a všechny — dohola, i muže, i ženy, všechny — jako kole-

no. A velemoudrý lékárník vypadal podivně, ulízaný, jako zmoklý kocour.

Ještě ani nebyli se stříbáním hotovi, už zase klepou k nule delegáti. Nula vyšla zamračená: co ještě, k čertu, chtějí?

A delegáti:

„Chi-chi-chi...“ do hrsti.

„Chi-chi“, nudle u nosu.

„Od koho?“ boukla Nula.

„My jsme... hm... Chi, Chi! K Vaší milosti: od bláznů. Chi, chi! Zádáme, ...to je... aby... to je, všem... to je... stejné...“

Rozzúřená vrátila se Nula do čísla 1. Zavolala lékárníka.

„Slyšel jsi, bratře?“

„Slyšel...“ blásek má lékárník nesmělý, hlavu v hedvábném šátku. Je mu zima, z nezvyku, holohlavému.

„Ale co teď budeme dělat?“

„Jo, jo, teď už se nedá nic dělat. Zpátky to nejde...“

Před večerní modlitbou přečetli příkaz všem obyvatelům: všichni musejí být tichými blázny, všichni, — od zítřejšího dne.

Obyvatelé si povzddechli, ale nedalo se nic dělat. Copak člověk něco svede proti panstvu? Usedli, aby si na poslední ve spěchu přečetli moudré knížky, všichni četli až do samého večerního zvonění. Když zazvonilo ulehli spát a ráno všichni vstali — třetice. Bylo veselo-až běda! Jeden druhého lokty pošouchávali chi! chi! chi! Jediné téma rozhovoru bylo: teď přiznali sudy s kaší, s ovesnou kaší.

Nula se prošla chodbou, sedm a tři čtvrtě verst dlouhou, vidí — všude veselo. Nu, ulehčilo se jí: konečně bude klid. Velemoudrého lékárníka v koutku objala:

„Nu, bratře, děkuji ti za rady.

Nikdy ti to nezapomenu.“

A lékárník: „Chi! Chi!“

Ale vždyť vlastně zůstala sama — samojediná, myslit za všechny!

Ale jen se Nula zavržela v číslu jedna, aby přemýšlela, zase je slyšet šumot u dveří. Ale už neklepou, už přímo vtrhnou, vpadnou, halasí jeden přes druhého:

„Eh, milánku, nás nepodvedeš! I když jsme blázni, také něčemu rozumíme! Ty také musíš bláznit! Jinak se těš... Ne! Nel!“

Lehla si Nula na postel a rozplakala se. Ale nedalo se nic dělat. „Dobrá, čert vás vem, dejte mi lůžku do zítřka!“

Celý den se Nula potloukala mezi blázny a sama pomalíčku zíravela rozum. A ráno — hotovo: chodí a — chi! chi! chi!

A žili šťastně a spokojeně. Nejšťastnější na světě jsou blázni.

Takhle končí pohádky o Velké Nule. Mám dojem, že Nula první vyzkoušela na sobě, co to je nivelizace, normalizace a podobně — zace. Ovšem — to jsou jen pohádky. Pohádky pro velké děti. Pokud tyto pohádky někomu něco připomínají, není to podobnost čistě náhodná.

rozhovor slávy volného s tomášem kostou

ká kniha vůbec na Západě mají. Nakladatel to riskl, doufám že risk vyšel. Na Západě je v těchto funkcích poměrně velká fluktuace a tak já dnes, téměř po dvou letech, patřím k služebně nejstarším ředitelům nakladatelství.

Je to tedy potvrzení tvé české praxe a zřejmě výraz úspěchu za poslední dva roky. Ale zůstaneme ještě u Kindler Verlagu. U jeho profilace.

Vrátil bych se ještě k tomu, jak jsi ho označil za jedno z největších nakladatelství. Existuje zde kategorie mnohem větších nakladatelství než jsme my, jako je Bertelsmann, Holzbrink apod., to jsou koncerny. Potom je druhá skupina, myslím že nejznámější u nás byly Rowohlt Verlag, Droemer, Luchterhand, Sarikamp a sem patříme i my. V roce vydáváme zhruba 200 titulů, ovšem mimo to děláme ještě v našem švýcarském nakladatelství velká díla, jako je např. sedmidílný lexikon literatury nebo šestidílný malířský lexikon. To samozřejmě patří k image nakladatelství. Kindler Verlag má také řadu významných kmenových autorů, např. na podzim u nás vyjde opět Yuris, který je v Americe na prvním

místě v seznamu bestsellerů. A jsem si jist, že bude mít velký úspěch i u nás. Je to kniha, která by za normálních okolností v Československu musela vzbudit velký zájem. Yuris je antifašistický americký spisovatel a jeho poslední kniha pojednává o německém SS-lékaři, který po válce odešel do anglických kolonií, později se stal dokonce anglickým lordem a v padesátých letech s ním byl v Londýně veliký proces.

Vzhledem k tomu, že jsi byl jak ředitelem socialistického nakladatelství, tak dnes kapitalistického, máš zřejmě nejlepší možnost poroznat nakladatelskou činnost obou systémů. V čem myslíš, že je největší rozdíl?

Rekl bych, že tady je život mnohem tvrdší a namáhavější. Osobně pracuji průměrně 12 hodin denně. Zde to není výjimka. Kupříkladu na produkci 200 knih máme v domě šest redaktorů a tři korektory. V Československu na tento rozsah produkce bylo nejméně čtyřikrát tolik lidí. Neznamená to ovšem, že bychom knihám nevěnovali pozornost. Jenom pracovní výkon je mnohem vyšší. Odpadají různé schůze a hodnocení, které nás stály v Česko-

Napišu-li slova Penize jsou jed — a pod to jed jsou peníze, neučil jsem nic a přec jsem uvedl v život několikrát problém. Napišu-li Penize jsou jed a tys mně to potvrdil — a pod to A jed jsou peníze, dotvrzuji já — mohu tato dvě sdělení bez informace považovat za dva verše hypotetické básně. Báseň, resp. v našem případě tento její prokérni zárodek, můžeme považovat za problém, rozvrstvený přinejmenším na 1. sémantický, 2. grafický, 3. audiovizuální (jestliže text čteme nahlas). 4. sdělný od sebe, 5. sdělný v sobě (vznášivou atmosféru imanence textu, vytvářející vlastní hodnotu z faktické ne-hodnoty). Těchto pět problémů platí za normálních okolností. Že by k nim bylo nutno přičíst ještě šestý, ekonomický, to vzbuzuje podiv, a přece je tomu tak.

Tento brutální zápočet ekonomického problému, přičemž, jak vysvitne, neběží o peníze, je tak skrytý a současně otevřený, že rozevřít ho, znamená stanouti ve tmě. Řeknu to po česku.

Chodím doma v parku s mladým neurofyziologem. Namítne mně na vzrušenou apologetiku poezie: „Milý pane, na Západě, kde je pracovní den zcela neúprosně využit, kde se vracíte domů jako vykořisťené nic, tam si mladý muž rozmyslí ještě si doma sednout, a psát verše.“ Právě pro její brutální pravdivost a pro svůj lehčíší nevyléčitelný a přec tak potřebný idealism jsem si větu zapamatoval. Zapamatoval, aniž si pomyslel, že si ji budu někdy v potřebnosti a vrcholné úzkosti nucen opakovat v osudné autenticitě.

Přenesl jsem z vlasti do emigrace nejen své rukopisy, ale i svou hlavu s jejími obsahy. O fyziologické stránce věci se denně banálně přesvědčuji, o psychické musím pochybovat. Ne ke gaudiu imbecilních posměvůvků, ale jaksi na obecnou připomínku. Vy jste si sem přenesli obsahy svého mozku, ale ony obsahy jsou podrobeny zatěžkávacím zkouškám. Dále zkouškám na ohýb. vrut, tah i pevnost. Dále zkouškám na noc a její pot. Dále zkouškám na ztrátu sociálního postavení (neřku-li pojištění). Dále zkouškám na ztrátu jazykového prostředí. Dále na zkoušku rozdílnosti struktur osvětlí. Jímž se prodíráte. To snad stačí.

Míne první rok. Popíšete spousty papíru, ale nenapišete ani řádku. Mluvíme o tom s nejbližšími přáteli. Nic vám nevypřáteli. Mluvíte o tom se vzdálenějšími známými. Řeknou vám: „Takových bylo! A všichni si stýskali podobně.“ Začíná se vás zmocňovat úzkost.

A miji rok druhý. Právděpodobně neoprobatičtější rok emigrace. Druhý dech jste ještě nenabrali. přičemž jste se minimálně

slovensku tolik času. Potom také nemáme ty problémy, které byly doma běžné. Sehnat papír, tiskářenskou kapacitu apod. Zde není problém s výrobou, ale s cenami. Zajistit prodej knih v té obrovské konkurenci, která zde je.

A kdybychom poroznali dejme tomu výrobní lhůty.

Ve Svobodě se dělal ediční plán nejméně rok předem — a museli jsme počítat s průměrnou výrobní lhůtou nejméně půl druhého roku, ale např. Hanzelka a Zikmund se dělali přes dva roky. Zde je průměrná výrobní lhůta pět měsíců; pokud je to potřeba, a není to výjimečné, jsme schopni distribuovat knihu během tří až čtyř týdnů. Např. protokol ze sjezdu německého Svazu spisovatelů byl vyroben za 12 dní doby, kdy jsme rukopis dali do výroby.

Když mluvíš o protokolu sjezdu spisovatelů, ten vydáváte pro Svaz, nebo je to pro vás obchodní artikel?

To je ono. To je to typické spojení, o kterém se nikdy nevěřilo, že je možné i zde. Předseda Svazu spisovatelů Latmann je kmenovým autorem našeho nakladatelství. Právě tak Brandt...

Willy?

Ano, kanclér Willy Brandt je kmenovým autorem nakladatelství Kindler. Vydal zde řadu knih, naposledy jsme vydali jeho životopis. Svaz spisovatelů chtěl svůj protokol

vžili. Už znáte cizí jazyk (učíte se další, koketujete s třetím), bydlíte, berete jakési peníze, neumíte jich užít. Evropa se rozkládá jak mrcha kobyly z třicetileté války, chcete uplatnit své rukopisy, nemáte překlady. Máte-li překlady, jsou to torza a není větší problém než torzo. a i kdybychom vyloučili všechny akcidence, nikdo o váš rukopis nestojí.

Mluvíme o poezii. A píšu ji, resp. psal jsem ji. Ke gaudiu imbecilních, leč jaksi i k obecné úvaze bych logicky připojil: protože už poezii nepíšu, mluvím o ní. Úzkost ještě nevyvrcholila. A před jejím vrcholem, který si nedovedete představit, začíná se vám vkrádat jak věta skvělého neurofyziologa — tak naděje. Tato naděje má však podobu, která je všechno, jenom ne nadějná ve smyslu jak obvykle chápeme naději, když běží o peníze, zaměstnání, banality denního shonu, drobný řád bolesti, in-

ivan

na úpatí everestu

trik, oslabování pozic „nepřítele“ a zesilování pozic „vlastních“.

Ztratili jste pramen. Ale on tu někde je. Začíná probublávat hlubinou a dere se k povrchu. Jak proutkář chodí klikatými trasami, které jednou zmapovány, budou znamenat současně tendenci hledavou i unikavou, současně výboj i útek, agrese i strach. Agresivní strach — výsada poražených. Neagresivní suverenity — zásada vítězů.

Kde jsou ty časy, kdy básně přilétaly z prostoru, nevolány ani, k vám, který jste seděl jak jinčich Ptáček prosřed noci, sebemocen i svémocen. buď pán, buď poslušník vlastní práce. Na ramenou vám seděl kobold pýchy, jehož povahu neupřesníme konstatováním, že to byl kobold, a že byl pyšný, jako spíš zjištěním, že proto to byl kobold a proto pyšný, že věděl, že o napsané bude někdo stát, že budete moci svou úzkost i radost, svůj zásvit i tmou někomu nabídnout. Nebylo to proto, že jste byli přeborníky na cokoli, ale proto, že jste souznívali, že jste znali předměty na svém stole a byli je tam zvyklí vidět, ve všech pochybnostech si nepřipouštějce základní tragédii. že budou smeteni a vy s nimi, že budete ne pře-

vydat v nakladatelství, s jehož profilem se může ztotožnit. Na druhé straně samozřejmě na to naše nakladatelství nedostává ani korunu, resp. ani marku subvence, a možná, že na tuto brožuru dokonce něco doplatíme.

Hovořil jsi o lexikonu literatury, malířství, nyní o protokolu sjezdu. Domníváš se, že tato činnost nebudou příliš zisková. Jak se to srovnává s tím, co se tradovalo v Československu, že kulturní činnost je zde důsledně zkomercionalizovaná?

To všechno je otázka profilu nakladatelství, zvěře, jakou chce mít. Zisk rozhodně není jediným kritériem. Rekl bych, že o 15—20 procentech knih předem víme, že nebudou ziskové. Např. teď vydáváme knihu francouzských levých žurnalistů přesto, že víme, že na ni doplatíme zhruba 5.000 marek. Přitom nakladatelství zde nedostávají žádnou subvenci, což znamená, že v úhrnu musíme být ziskoví. Jinak je náš profil velice široký. Vydáváme ruské autory, vyšel u nás Simonov, Erenburg, taky Okudžava, a některých německých autorů jsem již hovořil, teď vyšel Fischer, děláme řadu překladů z amerických a anglických spisovatelů. Američtí spisovatelé jsou zde stále nejžádanější. V roce 1969 jsme založili knižnici politické literatury a teď novou řadu Science fiction. O jednom velkém díle bych se chtěl zmínit zvlášť. To je Grzim-

sazen, ale vyrván a že transplantace... ne, měl jste jiné starosti. Aby to především byla dobrá báseň.

Pryč je pan Jindřich Plátník, těžce zdeformovaný nastřádaně obsa-hy mozku, a nic už vám nepatří. Nic vám odnikud nepřilétne do ruky. Vracíte se domů a začnete psát báseň, kterou nemáte komu nabídnout. Co jste svedl, nemá pro vás cenu, protože nestojíte o další báseň, ale o zničující, penetrantní, výsostnou bilanční skladbu, o účet ducha, hození rukavice osudu. Ale budsi, i malá báseň je dobrá, kdo nám umíral, nemůže z fleku sele na rožni, ale zpočátku, dejme tomu, mléko s trochou drobení.

V Československu platilo pod vládou uzurpujících mistodržitelů „psát do zásuvky“ jako něco samozřejmého, ale i přijatelného, protože ať byl cenzor sebeblbější, vymyslel jste vždy kryptogram v

diviř

je klášter

kryptogramu, resp. každá báseň musela být jakožto svrchovaný akt cenzorovi apriori podezřelá, a když zamítl knihu jednomu a jed-nou, nemohl ji zamílat navždy a všem. Ale tady? Tady totiž **není** cenzor.

Noc s Hamletem končí slovy: Ale báseň je dar! Stojíte před myšlenkou tak nově čtenou, že si s její nejen rozměrností, ale i roz-lehlostí nevíte rady. Everest vidí každý, i zdálky, ale málokdo ví, že je to soustava tří hor a že jejich plocha měří jednaosmdesát kilo-metrů čtverečních. Jaká je pak je-jich kubatura, nespočítal ještě ni-kdo.

Začínáte znovu psát poezii, ale ona je nepřeložitelná pro svou vý-stavbu na imanenci jazyka, a kdy-by byla přeložitelná, je nezajímavá pro společnost v níž jste nucen žít. Píšete tedy poezii o poezii a pro poezii, sám pro sebe, jako oběť, která nemá význam, jako oprostění, které neosvobozuje leč vás a jen pro tu chvíli, jako apel, který bytje ve tmě, jako komuni-kaci s nikým a ničím, takže jste náhle sám s osudem, jenže bez osudu, na poušti, jenže beze lvů.

Ale na úpatí Everestu je kláš-ter...

josef jedlička

opovržení dělníkem

„Dělnická třída byla oklamána hrstkou dobrodružných intelektuálů a zneužitá několika nezodpo-vědnými a karieristickými politi-ky.“ Tak zní nová — a jak se zdá, definitivní — oficiální léze o roce československé revolty proti komunistické diktatuře. Nechce se mi citovat, čeho jsou plné noviny, a co už se nám všem obrací v hrdle jako mnohokrát přezvýkané a vyplivnuté sousto. Vyдало by to na desítky stran a stejně by to k ničemu nevedlo, protože od přede-psaného stanoviska se lze jen ne-mnoha mnohomluvnými varianta-mi dostat — zase jen k přede-psanému stanovisku.

To stanovisko samo však stojí za povšimnutí i za úvahu. Snad ještě nikdy a nikde nedonutila mocenská potřeba okamžiku komunistickou diktaturu k tak očividně extrémnímu ústupu od hlav-ní zásady doktriny. A zdá se mi, že bychom sotva našli režim — i kdybychom hledali mezi vládními systémy zgruntu absolutistickými — který by s tak nestoudnou nepokrytostí dával najevo své opo-vržení lidem.

Neboť co jiného, než právě opo-vržlivou blahosklonnost k „dělnic-ké třídě“, té nositelce „dějinného pokroku“, marxistických klasiků, znamená dnešní oficiální výklad československých událostí roku 1968! Podle něho se to mělo s našim pokusem o společenskou re-formu takto:

Neobratná politika starého stra-nického vedení způsobila, že po dvacet let skrytý záluďný nepřítel měl dostatek konkrétního mate-riálu, z něhož mohl vařit jedy, ji-miž přiotravoval radostně všelido-vé budování. Strana rozpoznala nebezpečí a postavila se do čela nápravného usilování. Neměla však šťastnou ruku při výměně osob a svěřila tento náročný úkol lidem, kteří přes svou mnohaletou stra-nickou zkušenost a důkladné školení na sovětských institutech pře-ce jen byli nakaženi maloměstác-kým revizionismem, individualis-tickým pravičictvím, sionismem, ba nejeden z nich už po léta sple-tal nitky s imperialistickými roz-vědkami. Tito „muži ledna“ ne-uměli anebo nechťeli čelit hrstce elitářských intelektuálů, kteří vy-užili příležitosti, zmocnili se sdě-lovacích médií a s jejich pomocí

začali rozkládat pokrokovou pod-statu režimu. Lidové masy, až do té doby pokojně sklizející bohaté plody socialistického hospodaření, byly patrně pojednou — podle dnešního výkladu věci — mesme-risovány jako králik pohledem hroznýše, zčista jasna zhlouply, začaly se organizovat mimo stranu, projevovaly nevidanou aktivitu i ve straně samé, po statisících si trhaly z rukou štvavé plátky, do noci vysedávaly před rozžhavený-mi televizními obrazovkami, po miliónech podepisovaly dokumen-ty, požadující svobodu a suvereni-tu, aniž pochopili, že tak narušují socialistický internacionalismus, a rozštvány si v krutém nevědku přály, aby staří soudruzi, kteří v bezesných nocích plánovali kon-centrační tábory pro třídního ne-přítele, neměli dále účast na ve-řejných záležitostech. Tato při-hloupá masa dokonce nepochopila, že invaze sovětských tanků je bratrská pomoc, uvěřila emotivní reakci presidenta, vlády, Národní-ho shromáždění i Ústředního vý-boru, kteří vojenskou intervenci výslovně pojmenovali okupací, a opět po miliónech psala po zdech protisovětská hesla, přeměňovala silniční ukazatele a odstraňovala pouliční tabulky, vysvětlovala so-větským vojákům, že nikdo na-prosto nemíní nastolovat v zemi sociálně nespravedlivý řád a ne-chtěla si dát vymluvit, že přítom-nost cizích vojsk na vlastním úze-mí je porušení státní svrchova-nosti. Ani pak, postaveny před zřejmou realitu, se ty miliony sv-deřených nechťely vzdát svých po-šetilých názorů, organizovaly do-konce dělnické výbory na obranu svobody tisku, aby se mohly ne-chat dál lživě ohlupovat, v roz-poru — jak praví doktrína — se svými nejvlastnějšími třídními zájmy setrvaly v rezistenci, vy-užívaly každé příležitosti k tomu, aby ji daly najevo, a onu „polito-váníhodnou mladickou nerozváz-nost“, již byl přece čin Jana Pa-lacha, interpretovaly jako symbo-lickou oběť jednoho za všechny a daly se svěst k tomu, aby z jeho pohřbu udělaly všelidovou protest-ní demonstraci... Teprve když jim moudrý a prozíravý soudruh Husák vysvětlil, o co vlastně šlo, a pro ty méně chápavé vydal zvláštní zákony a pro ty ještě mē-ně chápavější nastolil policejní re-

žim se všim. co k němu patří, na-jednou se všem rozbřeslo, po-chopili z pondělka na úterek, na jaké ideologické dno je zavedli ti rafinovaní pravcoví oportunisté a imperialističtí agenti; v hrůze jim došlo, že jenom o vlasek, a mohli být připraveni o prozíravou péči rodné komunistické strany, ba dokonce i o laskavý, bdělý a bratrský nápomocný dohled Sovět-ského svazu. I dali se všichni opět chutě do díla a rázně vkročili ke světlým zítřkům.

Zkrátka a dobře — v tomto osvětlení dnešního oficiálního vý-kladu událostí se jeví českosloven-ská dělnická třída jako tupé stádo prostoduchých blbečků, pokud možno ještě i slepých, hluchých a vykastrovaných, bez paměti i bez představitivosti, které může, je-li ponecháno samo sobě, kdokoli v a kdykoliv vodit, jak se fíká, na va-řené nudli. A v témtě osvětlení dopadne prabídně dokonce i sám Karel Marx, když charakterizuje dynamiku společenské struktury, leda že vyjimečně prostoduchost českého a slovenského lidu neza-vazuje komunistické předáky, aby i na něj aplikovali zásady svého klasika.

„Společenská struktura i stát“, říká Marx ve studii o Feuerbachovi, „vznikají neustále z životního procesu určitých individui; ale ne takových individui, jak se snad jeví ve vlastní nebo cizí předsta-vě, nýbrž takových, jaká sku-tečně jsou, tj. jak působí, jak materiálně vyrábějí, tedy jak jsou činná za určitých materiálních a na jejich vůli nezávislých omezení, předpokladů a podmínek.“ Jinými slovy řečeno, i Marx, který ve své koncepci vlastně principiálně pod-řizuje jakýkoli voluntaristický zá-měr slepé logice ekonomických vztahů, pořád ještě přiznává jed-notlivci i společenské skupině tvo-řivý podíl na vytváření skutečnos-ti, ba dokonce za jedinou oprav-dovou skutečnost pokládá výsled-nici individuálních lidských tužeb a činů, budiž i tyto tužby objek-tivně ilusorní a budiž i tyto činy vzhledem k pojatému cíli omylné. Zajisté, že Marx, který definuje dělnickou třídu jako historicky předurčenou hybnou sílu moder-ních dějin, ji tím zároveň bere ak-tivní zásluhu za to, co tak jako tak musí bezpodmínečně nastat, ale nikdy ji nedegraduje na bezvolnou a manipulovatelnou masu. Právě v uvědomění si sama sebe, v roz-poznání své vlastní historické úlo-hy a tedy posléze nikoli už v ak-tivitě slepé a předurčené, ale v jed-nání „uvědomělcem“ spatřuje její kvalitu. V tom jde dnešní česko-slovenský režim za Marxe i nad Marxe. v tom jej opravdu, jak se tak rádo honosně říká, tvořivě do-mýšlí — dokonce ještě daleko za mez, kterou jsme zvyklí pokládat za hranici fašismu. Neboť opravdu

právě jen fašismus je doložený historický fenomén, v němž se může uskutečnit politická praxe, která by v sobě zahrnovala jako neodmyslitelnou součást hluboké upovržení lidem.

V českých a slovenských du-chovních souvislostech je pak ten-to vrchnostensky pfezíravý vztah vládního systému k prostému ob-čanovi némie nevidaným a pře-hrada, umělé stavěná mezi vzde-lance a dělníka, nežím, co se přiči-nejen tradici, ale našemu nejvlast-nějšímu pojetí společenského živo-ta. U nás se odkážíva dělala poli-tika zdola; u nás byl, národním obrozením počínajíc, národ a lid subjektem dějin v daleko větší míře než v leckteré zemi, která měla i formálně demokratičtější zřízení ;u nás intelektuál vždýcky vyrůstal z lidového prostředí a za svou první povinnost pokládal to-muto prostředí se neodzicit, ale prostředkovat mezi dvěma kultur-ními vrstvami; a dalo-li se vůbec někde na minóni nejširších lido-vých vrstev, tedy to bylo zase u nás, protože český sedlák, dělník, řemeslník byl v důsledku toho, že po staletí neměl k dispozici při-měřenou reprezentativní instituci, od náтуры rozvázný, opatrný a moudrý politik. Nikterak nadarmo a naprosto ne jen z nějaké po-vrchní sentimentality se stal pro-totypem českého člověka ten „po-litizující kovák“ a věru že to nebyla žádná snobská koketerie, když se kdysi český vzdělanec učil od venkovské děvečky rodnému jazy-ku a později se chtěl dopátrat, tak jako Šalda, svádějící svůj boj o zítřek, u dělníka autentického spo-lečenského poznání. Však také stačí jenom porovnat Šaldovu cha-rakteristiku dělníka v jeho proslu-lém essayi s postojem dnešních československých politiků, aby-chom mohli změřit hloubku té po-litické žumpy, pod jejíž hladinou se režim zmitá. a odkud váží jeho mluvčím ta vědra kalu, která vylévá dělníka, v jejichž jménu stále ještě vládne, rovnou do obličeje.

„Jeho názor na svět a na život“, tak charakterizuje Šalda jednoho ze svých spolubesedníků v dia-logickém essayi, starého, myslí-voého dělníka“, je temný, přísný, drsný — ale zákonný.

Nic libovolného, nic náhodného, žádné smlouvání, žádné upro-šení, žádné výjimky. V tom, co říká jest snad mnoho syrového a tvr-dého, mnoho nesnášenlivého — ale jest v tom i vzácná charakternost, touha k pravdě, odpor proti krás-ným frázím. Jest v tom základní buňka každého nového života; poctivost, absolutní poctivost. Snad cosí úzkého, snad cosí malého — ale také cosí pevného, cosí bezpečného, nač jest spolehnouti, první kus země, kus skály v bahně lži a nejistoty.

(pokračování na str. 6)

kův Život zvířat. Je to vlastně no-vý Brehm. Poslední svazek ze 13 dí-lů vyjde v příštím roce a již dnes je prakticky prodán do celého světa.

Co tu však jako konsument lite-ratury cítím velice tíživě, je vysoká cena knih.

To je veliký nedostatek. Knihy jsou šlehné a drahé. Kupříkladu všech 13 svazků Života zvířat stojí 1100 ma-rek, a přesto, a to je fenomén, kte-rý si zatím nedovedu vysvětlit, jsme tohoto díla prodali 60.000 výtisků. Knihy jsou předražené, to je pro-blém. Přitom musím říci, že výrobní náklady šly více nahoru, než ceny knih. A počítá se, že celá řada men-ších nakladatelství nebude moci v příštích letech tento konkurenční boj vydržet. V našem nakladatelství vy-dáváme po dvou letech většinu knih znovu, ve velice levném kapesním vydání. Zatímco původní knihy stála např. 25 marek, stojí potom od tří do šesti marek, čili je přístupná všem čtenářům. To neděláme pouze s bele-trií, ale takto levně vydáváme např. letos i Dějiny literatury, které již vyšly jednou ve velké řadě.

Jsem si jist, že tvůj československý kolega ti musí nesmírně závidět zdejší výrobní lži, to, že nemáš starosti s papírem, tiskárnou apod., ale ty budeš zase snít o situaci, která byla v Československu, že v den, kdy šly na trh knižní novinky, stá-ly před knihkupectvím fronty.

To rozhodně. Domnívám se, že zájem českých lidí o knižku je větší, než kdekoliv v Evropě. Je to tím, že český trh nemá tak bohatou nabídku spotřebního zboží, cest a všeho ostatního jako západní trh, ovšem také proto, že česká kulturní tradi-ce je mnohem hlubší, než kulturní tradice německá a švýcarská. S čes-kou kulturní tradicí se spojuje celé obrozenecé hnutí a řekl bych, že i pražské jaro.

Reditelem Kindler Verlagu je tedy Čech. Mne by zajímalo, do jaké mí-ry se tento fakt projevuje i v ediční činnosti.

Kdyby se neprojevoval, tak bych na tomto místě neměl mnoho co dě-lat. Každý šéf nakladatelství, a to myslím na celém světě, musí něco přinést s sebou. To jsou jednak autoři a jednak kontakty, které má. V našem nakladatelství vyšla před mým příchodem před dávnými le-ty jediná česká kniha. Pekař Jan Marhoul od Vánčury. Nu a za po-slední dva roky jsme vydali přece jen řadu českých knih. Např. Gross-manna Obchod na korze, Der Vor-gang — promiň, ale český titul to nikdy nemělo — od Ladislava Mňač-ka, pak od Liehma se Sartrovou předmluvou Hovory u Vltavy, vy-dali jsme Dubčeka od Ludvíka Vese-lého, krásnou dětskou knižku Ivana Steigera Červený vláček, který chce létat, a teď připravujeme další Mňač-

kovu knihu, která se bude jmenovat Genosse Münchhausen.

Čili soudruh Baron Prášil.

Ano, a domnívám se, že je to veli-ce dobrý titul. Jedním z našich nej-větších nakladatelských úspěchů jsou humoristické knižky o Radiu Jere-van, které ilustroval Ivan Steiger. Prvního dílu jsme prodali 100.000, druhého zatím 50.000 tisíc. Máme smlouvu s Dillii na knižky Karla Si-dona — Sen o mém otci a Sen o mně. Je ovšem třeba říci, že ten veliký boom českých autorů v Ně-mecku, který byl v roce 1968 a 69 je pryč a nyní je třeba vydávat sku-tečně jenom nej kvalitnější autory.

Myšlís, že vydávání českých auto-rů v Kindler Verlagu je cestou pro českou literaturu na západní trh?

Nechťel bych být neskromný. Jsem přesvědčen, že cestu české literatu-ře na západní trh udělala už řada knih předtím. Knižky Kunderovy, Hra-balovy, Kohoutovy i jiné. Ale řekl bych, že ta naše činnost nenechává zapomenout na českou literaturu ani v této době. A tady se velice rychle zapomíná.

Po okupaci žije na Západě řada našich autorů. Bylo by možno jme-novat celou plejádu jmen. Uvažujete také o nějaké další spolupráci s ni-mi?

Nesmíš zapomenout, že Kindler Verlag je německým nakladatelstvím.

A já nemám právo, ani možnost z něho udělat pobočku českých nakla-datelství. i když bych pochopitelně chtěl všechny dobré knižky od na-šich autorů, které mají naději na úspěch na knižním trhu vydat v na-šem nakladatelství. Ovšem tím, že jsem v této funkci, obrací se na mne řada kolegů z jiných nakladatelství se žádostí o posudky na tyto knižky a já jim velice rád vycházím vstříc, neboť i v tom vidím svoji pomoc české kultuře.

Když budeš porovnávat českou beletrii se západní. Jak vycházíme z toho srovnání?

Myšlím, že se ctí. Ovšem jsem to-ho názoru, že jsme to doma trochu přecenili. Ukazuje se, že pouze špičková díla špičkových autorů zde mají naději na úspěch. Pokud se ne-hledá v knihách senzace, a já se do-mnívám, že v knižkách by se nemě-la hledat senzace, ale kvalita, tak veliké procento knih, které vychá-zejí v Československu, by se nedalo přeložit a předložit západnímu čtenáři.

Protože jsou mělké nebo proto, že vy-povídají o něčem, co zde už je passee?

Domnívám se, že jednak jejich té-matika zde není tak zajímavá, a pak jde i o úroveň. To ovšem neznamená, že zde nevychází stejně špatné nebo

horší knihy. Ale v tomto případě německý, anglický nebo francouzský nakladatel sáhne raději po svém autorovi, ušetří si překladové hono-ráře a vůbec je to pro něj jednodu-ší. Existuje zde velice málo českých lektorů a nakladatelé jsou odkázáni pouze na to, co jim který lektor řekne. To je vždýcky handicap pro českou literaturu.

Ještě jednu obecnější otázku. Jak-ým směrem se ubírá dnes literatu-ra, pokud to můžes v ediční činnosti pozorovat? Říkáš, že era tlustých románů je už dávno pryč.

Můj názor je, že naopak v lite-ratuře přichází určitá romantická doba. Řekl bych, že i Solženicyn, který je velkým šlágre m dnes na Zá-padě, není šlágre m jen z politických důvodů, ale proto, že je představite-lem této romantické literatury. Pak je ostrý trend k literatuře faktů. Ty normální mělké texty se čtou buď v časopisech nebo se vidí v televizi, ale jako knižka se těžko prodávají.

Takže na závěr mohu říci, že jsi ve své práci spokojen, vid?

Asi jsem jeden z mála, který má to štěstí, že může dělat svoji práci, a chtěl bych říci i svoje řemeslo. Ovšem nevím, jestli se ještě někdy v životě vrátí ta skutečně nejšťastnější osobní i pracovní doba, což bylo „nakladatelování“ v rámci pražské-ho jara.

Dopis z domova

...to Vám tedy musím říct, že jsem byl překvapen, když se mi dostalo do ruky jedno číslo Vašich novin. Samozřejmě, že Vám nebudu psát jak, ale dostalo. A doufám, že bude dostávat stále. Je to počteníčko. Jen Vás moc prosím, nemohli byste tam mít občas nějakou reportáž z cizí země? U nás si toho v poslední době moc nepřetčeme, kromě fantastických reportáží ze Sovětského svazu. A když se v novinách něco objeví, tak je to stejně silně zkorigované k obrazu dnešní doby. Nu a ta, jak sami víte, příliš po reálných obrazech ze západních zemí netouží.

A ještě něco. Vždyť to znáte sami, jak je u nás manipulované zahraničně politické zpravodajství. Proto tedy zahraničně politické komentáře ke všem událostem, i těm, které se nikterak netýkají Československa, mají pro nás tady velkou cenu. Víte, ono je dokonce možné, že to, co píšete v Rudém právu je občas pravda. Jenže člověk jim už prostě nevěří. Jenže člověk jim prostě nevěří. Ještě před rokem jsme si mohli alespoň koupit zahraniční noviny a potom posoudit sami. Dnes už zbývají jen rozhlasové stanice, a to zase většina z nás není schopna poslouchat. Psané slovo člověk přece jen snadněji přeloží. A tak zbývá jen rušené vysílání Svobodné Evropy.

Opravdu moc se těším na další číslo Textu.

J. V., Praha

ex

Vyslovil upřímnou vděčnost KS Sovětského svazu, sovětské vládě a lidu za jejich porozumění pro obavy čs. komunistů. Vyslovil poděkování, že vyhověli volání čs. komunistů o pomoc. „Tato internacionální pomoc“, řekl, „zachránila naši zem před občanskou válkou a kontrarevolucí a pomohla ubránit vymoženosti socialismu. Silná reakce a imperialismus se na příkladu Československa přesvědčily, že známé ustanovení Bratislavského prohlášení šesti bratrských stran z roku 1968 o nezbytnosti internacionální obrany socialistických vymožeností nemá jen deklarativní charakter. Přesvědčily se o tom, že jakýkoliv pokus podřítvat socialistické zřízení cestou kontrarevoluce nevyhnutelně narazí na rozhodný odpor sjednocených internacionálních sil.

G. Husák na XXIV. sjezdu KSSS

jan schneider

vzhůru k hybernům!

Teda soudruzi, řeknu vám – klasa! Úplná kybernetika. Celá historie strany na kolečkách. Zmáčknete knoflík a vybafne na vás Kléma s tou svou lulečkou jako živý. Von je naprogramovaný. Vodpoví vám na volátku a pak zhasne. No a rozsvítí se Toník Zapotockej a vosvětlí vám jenerální linii strany v Rudejch vodborech. A nemusíte do toho strčit ani korunu. Je to zadarmo a ještě se za poloviční jízdenku podíváte do Prahy. Teda vono to není tak úplně zadarmo, vono je to z našich příspěvků. Ale člověk aspoň vidí, že to šlo na dobrou věc.

Viděl jsem už moc výstav. Třebas ty plemenné bejky ze SSSR v padesátém roce v Praze jak k tomu tenkrát zpívali Alexandrovi. Nebo – esli si vzpomínáte – na ty Čumpelíky, co visely v jízdnárně pražského hradu – co plátno, to desetkrát deset metrů pracujících vyvedených ve voleji... Krásný to bylo, ale k týdlitý výstavě padesátky naši strany u Hybernů – to se nedá přirovnat! To by pánové hybernové koukali, kam až to náš proletariát dneska dotáh! Samozřejmě pod vedením strany a jejího bolševického jádra.

● Prvních 22 km dálnice Praha–Brno je hotovo. Stavba trvala třiapůl roku. Během příštích pěti let má být postaveno dalších 110 km. Zemědělské noviny píší 12. února 1971 v komentáři o směšném šnečím tempu.

● V Praze skončila evidence bytů po emigrantech z roku 1968. Je evidováno dva a půl tisíce bytů, z nich prý jen 54 procent je volných. Zbytek „protiprávně obsazených“, musí být uvolněn do konce 1. r.

● Rudé právo uvádí 4. 3. nenápadnou zprávu ČTK, podle níž celkový stav čs. oběživa dosahuje ke konci února 20 214 miliard Kčs, přičemž ovšem jen přírůstek za poslední dva měsíce, tedy leden a únor 1971, je 2 366 mil. Kčs. Souhlasí-li tento údaj a stav čs. oběživa se tedy zvýšil za pouhé dva měsíce o více jak 10 %, pak by šlo o otřesný příklad inflačního vývoje.

● Podle časopisu Sme-na existuje v Československu nadále nezajem o tzv. prioritní povolání. Pro hornictví se hlásí pouze třetina z celkového počtu těch, jichž je potřeba, pro hutnictví dokonce jen 14 %, pro chemický průmysl čtvrtina, pro zemědělství necelá polovina atd. Zbytek těchto míst tedy musí být nadále obsazován pomocí „administrativního rozhodnutí“. Do elektrotech. oboru se naopak hlásí o 125 % učňů více, než je potřeba.

● Na Slovensku byla založena „Společnost přátel NDR“. Předsedou je akademik Ladislav Szanto, místopředsedou prof. dr. Ondřej Balaz, sekretářem dr. doc. Mikuláš Pisa. Úkolem společnosti je „výměna zku-

šeností při plnění náročných úkolů výstavby socialismu“.

● V sobotu 13. 3. se konaly v celém Československu okresní konference KSČ, které mají být „prvním stupněm příprav XIV. sjezdu“.

● Dne 10. 3. zasedala v Praze ústřední odborová rada. Výsledek: na vlastní žádost odstoupil dosavadní šéf čs. odborů Jan Piller, tajemníky Michal Kymlik a Alois Pokorný a členové předsednictva Karel Slapka, Miroslav Domas a Vilém Eichenberger. Novým předsedou čs. odborů se stal ministr spojů Karel Hoffmann, jeho zástupcem Josef Havlíček a tajemníky Ladislav Jašík, Marie Kabrhelová, Bedřich Kačírek a Vilém Kozlík. Hoffmann se tak dostává na špičku nejúspěšnějších sběratelů funkcí Husákova režimu. Poprvé v historii je šéf odborů – až na další – současně resortním ministrem ve vládě.

● V důvěrné, „vnitrostranické“ informaci o zasedání ÚV KSČ v prosinci v Praze jsou poprvé uvedeny oficiální údaje o sociálním složení tohoto „předvoje dělnické třídy“: jen 26,4 % dnešních komunistů v Československu jsou dělníci! Dobré, ne?

● Čedok přesvědčuje československé občany, kteří mají známé a příbuzné na Západě, aby si od nich vyžádali peníze v tvrdé měně na případný zájezd do USA či podobně. Československý občan pak však nedostane ani výjezdní povolení, ani dolary. Pouze protihodnotu v čs. korunách.

● S balíčky pro emigranty, zasílanými z domova, je prakticky konec. Na celnici se odesílatele ptají především na to, zda je adresát v

cizině legálně nebo ilegálně. Emigrantům se od 1. ledna t. r. nesmí posílat nic. Pokud někdo prohlásí, že adresát je v cizině legálně, musí učinit mistopřisežné prohlášení. Jediná možnost je posílat balíček do 1 kg jako dopis. A to dnes stojí 36 Kčs. Takový balíček-dopis se ovšem může „ztratit“. Ovšem – je-li poslán doporučeně, stojí to odesílatele „malíčkovitě“ – 90 Kčs.

● Před časem byl v australské Canbeře spáchan bombový atentát na sovětskou ambasádu. Provedli ho Bulhaři – devatenáctiletý Nikolaj Paskalov a třiatřacetiletý Peter Petrov. Důvodem bylo jejich bezmezní zoufalství a rozhořčení. Jednomu zavřeli v Bulharsku otce a druhému nechťji vydat ženu a dítě.

● Videňské „Akademické divadlo“ uvedlo novou hru Pavla Kohouta „Válka v prvním poschodí“. Kritici považují tuto hru, která zřejmě nebude v Československu hrána, za nejlepší hru P. Kohouta.

● V Galerii Aktuellt v Malmö se představil švédské veřejnosti československý výtvarník Jan Kristofori kolekcí reliéfů.

● Výstavou „Naše mládež a sovětský film“ v pražském Klubu školství a kultury chce režim dokumentovat „upřímný vztah čs. dětí k sovětskému filmovému umění a k sovětské zemi“.

● Politický počin Národního muzea v Praze – výstavu k pultstému výročí vzniku KSČ „50 let bojů a vítězství“ – kazí „malíčkovitě“. Vchod z Vinohradské ulice průjezdem Národního muzea „zdobí“ sušící se prádlo a na dvoře se válí haraburdí stavbařů. Soudruzi, kteří se sem při-

cházejí poučit, tak mají příležitost zahlédnout také něco ze „žhavé současnosti“.

● V Československu byla právě přijata další opatření, omezující cestování našich turistů na Západ a západních k nám. Jde i o skupinové turistické výpravy čs. občanů do nekomunistických zemí. ČEDOK je zrušil z tzv. „technických důvodů“. Peníze budou zájemcům vráceny, anebo za ně mohou navštívit některou socialistickou zemi, s výjimkou Jugoslávie.

● Časopis „Národní výbory“ z 18. března přinesl obsažnou stať, nazvanou „Správná vlajková výzdoba“. Stať vychází proto, že – jak uvádí autor – „jsme se právě ve výročních dnech února přesvědčili, že není této záležitosti věnována vždy patřičná pozornost a péče“.

● Nedávno jmenovaný předseda ÚR ROH, Karel Hoffmann, se byl poradit o aktuálních problémech našeho odborového hnutí se sovětským velvyslancem Červoněnkem.

● V těchto dnech vyšla kniha trenéra stříbrného fotbalové čs. jedenáctky z mistrovství světa v Chile, Rudolfa Vytlačila, „Reprezentant bez kopaček“. Populární trenér v ní vypráví o svých fotbalových osudech, hlavně pak o skvělém chilském úspěchu.

● Do Sovětského svazu odletěla delegace čs. spisovatelů, vedená Josefem Kainarem, aby tam podepsala smlouvu o prohloubení vztahů mezi našimi a sovětskými spisovateli.

● České ministerstvo kultury vypracovalo program celonárodních kulturních akcí a vybraných výročí na rok 1971. Prvořadě kulturní výročí je 50. jubileum KSČ. Hlavní pozornost se v letošním roce soustředí na „podporu ideové politického prosazování kulturně výchovné funkce státu na všech stupních řízení, zejména při ovlivňování mladé generace“.

opovržení dělníkem

(dokončení se str. 5)

Cítí nejistotu života, neustálé nebezpečí jeho, to, že každý den rozhoduje náš osud a dnešek víc než včerejšek a zítřek více než dnešek: cítí dramatičnost života“, uzavírá Šalda, „a nenávidí proto tolik všechno, co odzbrojuje člověka.“

Jestliže tato charakteristika českého dělníka platila v roce 1905, oč vyjemnější by asi musela být dnes, když má dělník za sebou zkušenosti dvou světových válek, vítězně i zmrzačeně a upadlé revoluce, kdy zažil hektickou slávu i neodvratný krach komunistické diktatury, a kdy se mu bodáky, o nichž kdysi věřil, že na nich lze přinést svobodu, namířily rovnou na prsa. I když mu to upírají a drží ho za blázna, on dnes ví, jako to nikdy nevěděl, že naše činy nejsou prchavé a pomíjivé: mají dosah, důsledky, ozvěnu, často ne hned patrnou. Ví, že jeho život v přítomnosti je látkou života v budoucnosti. Poučil se o tom, že formy našeho života jsou pomíjivé – jak pomíjivé! – ale jejich obsah že je věčný. A ví dnes a potvrdil to, že není jiné cesty než pojímat časnost po vzoru věčnosti – chtít časnost, každodennost nejlepší, nejdokonalější, jak jen si dovedeme představit.

Nikoliv stádem prostoduchých hlupáčků se ukázali být v těchto letech českoslovenští dělníci, ale společenství, které se rozhodlo uzákonit bratrství uvnitř sebe a uskutčňovat bratrství ve svém vztahu k celému svobodnému světu. Pokusili se o vyšší formu života. Tím hůř pro režim, že dělníkovitě tuto jeho patetickou zkušenost upírá, tím hůř pro něj, že o ni možná ani opravdu neví a vědět nemůže.

zdání legality

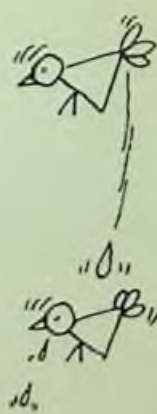
(dokončení se str. 1)

Nelze podléhat tomuto nebezpečnému relativismu, spokojit se s tím, že malá nespravedlnost byla spáchána místo nespravedlnosti velké. Zajisté, věci mohly být horší. Ale také čtyři roky, dva anebo jen jeden měsíc či jen jeden den ztraceného života ve vězeňské cele za projev svobodného a nezavýslého myšlení je bezprávím, nespravedlivostí, hrubým přechinem justice v uvozovkách, bez ohledu na to, zda scénář procesu finguje legalitu.

Ti mladí a stateční chlapi a děvčata byli odsouzeni v Praze v den, kdy byrokratický režim bombasticky oslavoval sté výročí Pařížské komuny. Té revoluce, k jejíž heslům se právě odsouzení hlásili. Nemůže být už lepšího důkazu jak a až do jakého bahna zdegenerovala pseudosocialistická, protidělnická a protilidová diktatura sovětského imperia.

Ale budoucnost Československa patří těm mladým. Nikoli snad pro jejich program, ale pro jejich odvahu nebát se a nelhat, stát za svým názorem, nehrbit se a nepo-
nižovat.

Jakkoli se s nimi v tak mnoha názorech liším, děkuji jim a připojuji se k jejich: Pryč s byrokratickou diktaturou, ať žije revoluce!

Kresby: Ivan Steiger

máte slovo

MÁTE SLOVO – Č. 2/18

Plně souhlasím s tím, co píšete z Kolnu i s výzvou úvodníku. Patřím mezi emigranty teprve krátkou dobu, ta nestačí ani k tomu, aby se člověk usadil, natož, aby se seznámil s našim emigrantským světem. Hlavním pojátkem jsou opravdu naše časopisy a jejich organizační možnosti jsou přece jen značné. A právě v těchto časopisech jsem i za tu krátkou dobu vycitila velkou roztržitost, ať už tak často chyběla. Nevím, jestli doma něco čekají od nás emigrantů. Možná, že mnoho ne, spíše se na nás dívají buď s určitou závistí nebo s názorem: dobře udělali. Snad je to tím, že „lepší časy“ se zatím zdají být v nedohlednu. Sama jsem ale přesvědčena, že bez pomoci emigrace je domácí odpor vždycky slabý. V žádném případě netoužím po nějakém planém spolkování či sporech kdo je lepší a důležitější. Když ale bude možné pomoci při něčem užitečném, budu tuto pomoc vždy pokládat za svou povinnost.

L. Seflová,
Leeuwarden, Holandsko

Je skutečně třeba přivítat vaši iniciativu, kterou jste začali pod heslem „Netřítit síly“. Toto motto by sa malo objavit vo všetkých československých časopisoch, keď sa nemá cieľ emigrácie celkom obrátiť vnútri. Tu sa ukáže, kto a ako to naše časopisy myslia s osudom nás tu v emigrácii aj najmä doma. „Jednota“ je náš cieľ ako prvý stupeň k reálnej politike. Ja patríam k druhej emigrácii. Ale nesúhlasím s tou formuláciou dopisu skupiny študentiek a študentov z Kolnu, lebo československá emigrácia sa nemôže deliť na žiadne skupiny. Najprv jednotu všetkých Slovákov a Čechov a potom sa dá uvažovať ďalej.

Jožo Sokol, Zürich

Jsem rád, že jste neskouzli na úroveň obráceného Rudého práva či Tribuny, ale že si stále udržujete rovnováhu ve využívání názorů více či méně pro i protikomunistických. Nakonec jde o to, abychom my čtenáři věděli, jaké názory panují mezi emigrací.

P. Stöhr, Zürich

Chci vyjádřit svou naprostou spokojenost s koncepcí Text 71. Nemám rád zaujaté a příliš jednostranné noviny, ať už jsou zaujaty tím či oním směrem. A proto vám přeji mnoho zdaru do budoucna a nezměněnou koncepci.

J. Dědina, Hanau

text 71

československý
nezávislý měsíčník

Czechoslovak independent newspaper – Tschechoslowakische unabhängige Zeitschrift.

Herausgeber BOHEMIA e. V. Verantwortlicher Redakteur Zdeněk Salaquarda.

Vydává BOHEMIA e. V. Czechoslovak Cultural Committee. Řídí redakční rada. Předseda: Adolf Müller. Odpovědný redaktor: Zdeněk Salaquarda.

Adresa redakce: 8 München 22, Postfach 207. Bankovní spojení – Bayerische Vereinsbank München, Mauerkircherstr., BRD. Konto Nr. 863 750, nebo Postcheck München Konto Nr. 2306 60.

Podepsané články nemusí vždy vyjadřovat názor redakce. Nevýžadané rukopisy se nevracejí. Toto číslo vyšlo 31. 3. 1971. Uzávěrka čísla 31. 3. 1971.

Cena jednotlivého čísla 1,50 DM. Tisk: LOGOS, München 19, Bothmerstr. 14.

GAMMA-PRINT TORONTO vypisuje k uctění 121. výročí narození velkého člověka a humanisty, presidenta Československé republiky Tomáše G. Masaryka

LITERÁRNÍ SOUTĚŽ

českých a slovenských autorů žijících mimo hranice vlasti.

Na paměť okupace naší země armádami gangu vydá GAMMA-PRINT TORONTO 20. srpna 1971 knižní soubor

„Sedm povídek sedmi autorů“

s následující tematikou:

1. Člověk vyštvaný ze země
2. Člověk v odcizeném světě

Podmínky:

Soutěže se může zúčastnit každý Čech a Slovák v exilu, literát začínající, pokročilý i vyzrálý.

Forma povídky není stanovena, její rozsah však nesmí přesahovat 20 archů psaných strojem.

Povídka bude dokončena nejpozději k 26. výročí neukončené světové války a musí být nejpozději do 15. května 1971 v redakci GAMMA-PRINT, Box 2, P. S. „M“, Toronto, Ont., Kanada. Soutěž je anonymní. Autor uvede značku, pod kterou bude jeho práce porotou hodnocena a připojí v zalepené obálce svou adresu pro potřebu redakce.

Jména porotců spolu s jmény sedmi autorů a s názvy povídek budou oznámena 6. července 1971.

ČEŠI A SLOVÁCI žijící v Kolně n. R.

Voláme Vás všechny k vytvoření klubu. Jeho náplň:

1. Dát našim dětem možnost vzájemně se stýkat a hovořit svojí mateřštinou.
2. Společné zábavy, výlety a zájezdy.
3. Výměna české a slovenské literatury a časopisů.
4. Vzájemné porady v záležitostech právních, bytových a existenčních.
5. Společné podnikání.

Dokažme těm, kvůli kterým jsme byli nuceni opustit svůj domov, že Češi a Slováci se ve světě neztratí a že dovedou spolu držet. Zájemci hlase se na adresu:

Antonín Strnad, 5 Köln 60, Im Lindweiler Feld 17, tel. 71 74 03

WO 5512

Znáte již nový Chrysler 180? Uvažujete o koupi nového auta? Zastupuji firmu „Simca – Chrysler“ nejlépe vybavené a nejlibivější vozy v Evropě. Na přání vezmeme výhodně protihodnotou váš starý vůz, který stačí jako počáteční kapitál. Zbytek na velmi výhodný kredit. Splátky až na 30 měsíců (platíte měsíčně 200–300 DM). Nezávazně vás navštívím, vůz vám předvedu a vše, včetně daní a pojištění propočtu.

Obraťte se s důvěrou na adresu: A. Krémář – Auto Streith – 6711 Dirmstein (Pfalz), tel. 06238/671.

WO 5512

Československé nahrávky starší i nejnovější produkce Vám nabízí pro všechny typy magnetofonů a kazetových přístrojů naše nahrávací studio.

Zájemcům zašleme seznamy s více než 800 nahrávkami k individuálnímu výběru podle přání s těmito žánry: čs. populární zpěváci a skupiny, hudba taneční, dechová, operetní, vážná a lidová, kompl. opery a rozhlasové hry, poezie, dětské pohádky, humor a satira, písničky trampské a staročeské, jazykové kursy a další.

Mimořádně nízká cena je za 1 hodinu 8,— až 10,— DM, stereonahrávky 12,— DM.

Hi Fi STUDIO WERTFEIN

Klagenfurterstr. 1/028

8000 München 80

West Germany — BRD

WO 4516

ADMINISTRACE TEXTU je v pomínkách, ve kterých časopis děláme, jedním z největších problémů. I zde totiž „pracujeme“ bez profesionálních zaměstnanců. Přesto bychom však rádi TEXT expedovali včas, na správná místa a bez zbytečných problémů a reklamací. Mnohč nám můžete sami ulehčit.

● Nahláste-li nám včas případné změny adres, urychlíte tak doávku novin, a navíc dojdou správně ke svému adresátu.

● Upozorněte laskavě nové zájemce o TEXT, aby se hlásili k odběru buď objednacím lístkem nebo dopisem či korespondenčním lístkem. Dostanou pak TEXT okamžitě.

NÁVOD K PLACENÍ PŘEDPLATNĚHO:

V NSR buď převodkou z bankovního účtu, či poštovní poukázkou na

Bayerische Vereinsbank, 8 München 80, Mauerkircherstr. 2, konto čis. 863 750, nebo složenkou Postscheckamt München, konto 2306 60,

v zahraničí buď mezinárodní poštovní poukázkou na adresu redakce nebo na shora uvedené konto, převodkou v bance, či posláním šeku v obálce na München 22, Postfach 207, BRD.

V RADÁCH ČESKÝCH EMIGRANTŮ HLEDÁME:

Místo: Asistent vedoucího malé tkalcovny dekorativního textilu s úkolem zapracování a školení nových sil, péče o strojní zařízení, organizace výroby.

Nástupní plat \$ 400 (měs., totální nemocenské pojištění, placená dovolená, pojištění nezaměstnanosti, zaplacení cestovních výloh z nynějšího bydliště do Kanady. Pomoc při vyřizování imigračních formalit.

Podmínky: Absolvent vyšší průmyslové školy textilní s min. 5 lety praxe v jacquardské tkalcovně, s vyloučením karet, se schopností samostatně pracovat, ambiciózní, minimální znalost angličtiny nutná.

Žádosti se životopisem na adresu:

Art Textiles Acadia Ltd.,
P. O. Box 518
Lunenburg, N. S., Canada

WO 5507

UPOZORNĚNÍ ČTENÁŘŮM

Do redakce stále chodí mnoho dotazů, zvláště od nových odběratelů, zda a za jakých podmínek je možno získat předchozí čísla Textu. Proto jsme se rozhodli odprodat zbylá čísla Textu (pokud zásoba stačí) za těchto podmínek:

ročník 1969 — čísla 1—5 za DM 5,—
ročník 1970 — čísla 1—11/12 za DM 15,—
ročníky 1969 a 1970 za DM 18,—

Jednotlivá čísla za původní hodnotu DM 1,50.

Uvedené ceny platí pro Evropu. Do ostatních zemí připočítáme zvýšené poštovné.

Noviny posíláme jen na závazné objednávky, které zašlete na adresu:

TEXT 71, 8 München 22, Postfach 207, BRD

Zájemci v Německu a Rakousku si mohou nyní objednat knihu Jaroslava Brodského „ŘEŠENÍ GAMMA“ na následující adrese: Postlagerkarte A 007994 D-56 Wuppertal 1. Cena knihy je 18,25 DM nebo 130 rak. šilinků.

WO 5506

malý oznamovatel textu

PRÁCI HLEDÁ

● Veterinář s 6letou praxí obvodníka hledá místo. Zn.: Kdekoliv, ale u svého. WO 5510

● Mladý knihkupec – antikvář (2 roky praxe v Německu) hledá zaměstnání v oboru, či v jiné kulturní práci. Zn.: Výuční list vlastním. WO 5511

SEZNÁMENÍ

● Hledám kamarádku kdekoliv na světě. Jsem v Kanadě. Zn.: 30/192. WO 5501

● Čech 60/170, žijící v Kanadě, by by si přál dopisovat s krajanou. Zn.: V přim. věku. WO 5502

● 28letý inženýr, žijící v jihozápadním Německu, hledá přítelkyni se zájmy o kulturu, sport, cestování. Zn.: Napište. WO 5502

● Ing. 30/175, žijící v New Yorku, hledá seznámení s krajanou. WO 5508

● 30/174 Čech, hledá seznámení s krajanou nad 25 let. Zn.: Žiji v Kanadě. WO 4501

ADRESY

● Hledám Ludka Flašku, patrně žijícího v Kanadě. Ludku, ozvi se. Zn.: Josef Hašek, Mannheim. WO 5504

● Bohuslava Pánka hledá organizátor jeho útěku z lábora „Svornost“, Jáchymov, rok 1952 – podzim. Zprávy do redakce na zn.: Žiji v USA. WO 5505

● Hledáme ing. Stanislava Potužníka s ženou Bohunou (žijící asi ve Švýcarsku). Josef s Gabinou Frankfurt. WO 5509

KAŽDOU SOBOTU KRAJANSKÉ SEZNAMOVACÍ VEČERY V RESTAURACI PFANNE, STUTTGART/M., NECKERSTR. 119. HUDBA – TANEC – ČESKÁ KUCHYNĚ. WO 4522

V Kanadě se může platit: Money Order na Eva Dentová, Post Box 253, Port Credit, Ontario. V USA: Tripolis club, P. O. 2, Lake Avenue, Youkers, New York.

V Austrálii posílejte objednávky a platby na našeho zástupce Rudolfa Sajnera, 273 Cooper Rd., Yagoona NSW 2199, Sydney, Australia.

Na platebních formulářích uvádějte laskavě přesně jméno a adresu – i na šeku.

PŘEDPLATNĚ: pololetní: 10 DM (letecky USA, Kanada, Izrael apod. 3,50 \$, Indie, Jamajka, Již. Afrika apod. 3,80 \$, Brazílie, Honkong apod. 4,20 \$, Austrálie, Japonsko apod. 4,50 \$).

Roční: (se slevou na poštovním) 18,— DM (letecky USA, Kanada, Izrael apod. 6,40 \$, Indie, Jamajka, Již. Afrika apod. 7,— \$, Brazílie, Honkong apod. 7,80 \$, Austrálie, Japonsko apod. 8,40 \$).

Konto tiskového fondu: Bayerische Vereinsbank München, 864 152.

Jsou všichni vaši známí a přátelé již odběrateli TEXTu?

v. j. kalandra

sami proti kultuře

My se lidu nebojíme. Ti jiní mají z lidu strach a proto všelijak ty tradice otáčejí, falšují, zatemňují, jen aby v lidu neožily v původním jejich významu a síle... Proto my si můžeme se ctí a přímo, s nesklopenými ani ne všelijak bloudícíma očima podívat do tváře všemu tomu velikému, co je skryto v českých dějinách a co si náš lid zachoval jako drahoceenné dědictví.

Zdeněk Nejedlý: „Komunisté – dědici velikých tradic českého národa“, str. 45.

Uchovávat si Nejedlého brožuru podnes jako dokument nikoliv neaktuální. Vznikla za účelem indoktrinace intelektuálů a po únorovém uchopení moci se stala součástí povinných politických školení všech stupňů. A protože je v ní shrnuto v kostce všechno opravdu lidové z našich dějin (byť v notně rudorůžové verzi), udává dnes její obsah přesnou vzdálenost komunistické strany od lidu, od pokrokových národních tradic bojuj za svobodu.

Nebylo projevu, aby do toho Nejedlý nebyl zamíchal Bedřicha Smetanu, takže jsme je sledovali už se zábavným očekáváním: teď, teď musí dojít na Smetanu – a nemýlili jsme se. Došlo na něho i ve zmíněné brožurce o komunistech jako dědicích – ba jediných, jak z textu plyne, legitimních dědicích všeho nejlepšího z kulturních dějin národa. Začneme tedy také se Smetanou.

Na straně 35 píše o něm Nejedlý: „Nikdy v sobě nezapřel barikádníka z r. 1848“ (ono to tak docela nebylo, Bedřich držel jen stráž, a toho barikádníka v sobě, když na začátku 50. let propadl ideologickým iluzím, zapřel a ve své Triumfální symfonii slavnostně zinstrumentoval cisařskou hymnu a věnoval ji Františku Josefu I., ale budiž). „A je pro něho jisté už to příznačné, že za prvního svého libretistu si zvolil Sabinu. Jistě proto, že byl z tehdejších našich spisovatelů nejradikálnější, nejlevější. (Ono to také tak docela nebylo. J. V. Frič byl ještě radikálnější a hlavně nezalíbený, jako Sabina už od r. 1859. postranní konfidentskou činností pro tajnou policii, ale budiž). „Takové je proto i první jejich společné dílo Braniboři v Čechách, kde ne náhodou vrcholnou scénou jest scéna pražské chudiny, povstání proti slabostskému pánům i drancujícím město Braniborům. To je scéna. svou lidovou silou dodnes v našem umění nepředsížená.“ – A proto právě tato opera je dnešnímu komunistickému režimu nebezpečná. Je to totiž antiokupační opera par excellence. Za nacistické okupace byla zakázána už jen pro tu shodu s novými okupanty z Braniboři. Leč ironie dějin tomu chtěla, že okupace roku 1968 má s operou mnohem více tematických shod. Také tehdy, koncem 13. století, totiž vpadli Braniboři do Čech údajně ne jako nepřátelé, nýbrž jako povolání nositelé pořádku a zachránci země před chaosem; legitimního krále unesli přitom do své země; okupanti znásilňují ženy, loupi majetek země a vraždí pokojné občany; snaží se převychovat mládež a odcizit ji národu; získávají kolaboranty, kteří zrazují věc národa za osobní výhody atd. atd. Národní divadlo operu uvedlo poprvé po okupaci dne 5. listopadu 1968 – a naposledy. Na vyšší zásah ji muselo ihned stáhnout. Pak ji nastudovala už jen scéna v Plzni, a zde, poněkud stranou pozornosti, zaznívala ještě do konce jarní sezóny 1969. Zněla tu ještě aktuálnější než v Praze, neboť na Plzeňsku byly posádkou jednotky z Ulbrichtova Braniboři. Od té doby se „Braniboři v Čechách“ nesmí hrát. Komunisté si nemohou dovolit, ani politicky ani morálně, být dědici tohoto Smetanova díla.

Ale co další Nejedlého obrozený oblíbenec – J. K. Tyl? Víme, jak se stal pouhou zmínkou jít do země Turecké nepohodlným Strakonický dudák. Diváci se nedřeli na toto představení už pro nic jiného, než aby si na příslušném místě mohli zplna hrdla zakřičet: „Pozdravuj tam Duběčka!“ Vůbec si v divadlech lidé odřezávají mnoho věcí na Moliérovi, Shake-

spearovi a jiných klasikách. V každém klasikovi se totiž najde aspoň jedna věta, která zazní proti režimu, protože v podstatě z celé lidské kultury, hodné toho jména, dýše touha po svobodě, odpor k násilí a hlupcům, opovržení k dychtění po moci a aroganci utlačovatelů a v neposlední řadě – ironie a humor, pro které nemá žádná násilnická smysl. A propos Brecht: jde o jeho „Galilea“ a tam exponované existenciální dilema, které tak zrůdně vyvolává každá tyranie: „Neodvoláš – zahyneš; odvoláš – přežiješ a dokončíš dílo, ale zůstaneš morálně vyřízen“.

Začalo to ovšem už krátce po únorové „Machlübernahme“. Tehdy ideologické oddělení KSC rozvířilo kampaň tzv. „přehodnocování národního kulturního dědictví“. Jako tehdejší objekt indoktrinace jsme na toto téma vypracovávali seminární práce, patřilo to k základům školení v marxistickoleninské estetice. V podstatě nešlo o nic jiného než o to, kdo se bude z dějin vyškrtávat. V literatuře O. Březina (zachráněny zůstaly jen jeho „Ruce“), Machar, Dyk (s výjimkou přípustného dvojverší proti emigrantům), ba i poetistický Nezval (ten pro dějiny začínal teprve eposem o Stalínovi), a samozřejmě Karel Čapek; ve výtvarnictví všechno „od Slavička nahoru“, nejen kosmopolité jako Coubine a Kupka, ale i Zrzavý, propadající prohnité mystice, takže mezi Mánesem a Alšem vyvzela prázdnota až do Zábranského a Mrkvičky; v hudbě se stal podezřelým Janáček a prozíravě: jeho poslední opera „Z mrtvého domu“ je aktuálním kulturním protestem proti sibiřským koncentrákům a závěr opery se dnes stal publiku symbolem příliš krátkého snu o svobodě, po němž se zase všechno vrací ke starému pořádku; vyškrtán byl B. Martinů a A. Hába, hlavní dva představitelé skutečně světových kulturních hodnot v oblasti naší hudby před 2. světovou válkou, takže analogicky jako u výtvarníků vyvzela prázdnota od Smetany a Fibicha až po Václava Dobiáše.

Nestihl však tento osud jen marxisty v kultuře. Stačí připomenout jména Karel Teige nebo Závěš Kalandra. Poté, co byl jako „zavilý nepřítel lidu a ohavný trockistický záškodník“ dne 27. června 1950, den po Miladě Horákové popraven, mělo zmizet jeho jméno totálně z dějin, nesmělo se citovat, jeho knihy nebyly přístupné ani v tresoru univerzitní knihovny a kdo do nich chtěl nahlédnout, byl odkázán na tresor knihovny ÚV KSC – a tam ztratil chuť jít. „Von seděl předtím furt na Dobříši a něco tam psal, tak na tom něco muselo být“, zdůvodnil mi v 50. letech doslova jeden soudruh, takto těžvědecký pracovník, tu pravděpodobnost Kalandrova záškodnictví. Ještě do roku 1963 se v odborné literatuře obcházela censura tímto trikem: Misto Závěš Kalandra se napsalo „autor Českého pohánství“ – a censor už nevěděl, o koho jde. Co všechno se muselo „přehodnotit“ i v naší levicové, komunisticky orientované kultuře prvé republiky! I z původního Mathesiova překladu Majakovského musely být v „přehodnocením“ vydání škrtnuty verše: V úplná vydání sebraných spisů“ do děr jak králici stáhli se klasici – záchranu není! Marně jim hrůzou v kostech schnou morky před zkázou lítou, marně jak kvočna kryje je Gorkij otřelou autoritou.

Prostě škrtnout modrou tužkou a tím pádem Majakovský tyto verše nikdy nenapsal a jeho futurismus

se dal do figury se socialistickým realismem. Dozvědět se, jak se Majakovskij za nástupu stalinského kursu zastřelil, či jak byl Mejerchold utracen v kobkách NKVD poté, co odvážně vystoupil na obhajobu kultury, bylo zloha nemožné. Z dějin zmizela ovšem i Bakuinova diskuse s Marxem, kde Bakunin prorocky vykreslil systém nového otroctví, do jakého uskutečnění Marxova projektu lidi uvrhne, zmizela diskuse Rosy Luxemburgové s Leninem (jen cosi nejasně se zmiňovalo, že „chýbovala“), neboť její věta „není socialismu bez demokracie“ musela být nebezpečnou, byť se její dialektický protiklad akceptoval.

Takto seškrtané a proškrtané kulturní dědictví fungovalo asi celých deset let po únorovém převzetí moci vcelku bezvadně. Pak začalo být trochu těsně, zejména naši marxisticky vyškolené mladší generaci, i těm, kdož ještě jako studenti tuto přistříženou fasonu přijímali jako nutné „leninské pojetí stranickosti v kultuře“. Začala druhá etapa přehodnocování, tentokrát s ohledem na imanentní hodnoty kultury. Objevovala se zapomenutá jména, mizela schemata „nesmířitelných bojů“ všech klasiků od Máchy po Jana Drdu, a konečně došlo na vrchol kacírství – objevení Franze Kafky. Stal se rychle symbolem absurdity novotnovského režimu a slovo „kafkárna“ se vynořilo jako trefné označení pro nonsens parajního „řízení“ veškeré lidské činnosti od ekonomiky až po filosofii, přičemž do všeho toho mluvili titíž zasvěcení dilettanti. „Kafkárna“ bylo, když idelogické oddělení ÚV KSC vydalo halasné směrnice pro práci Akademie věd a krom takových perel jako je výrok „Věda je součástí ideologie“ tam byly jaksi dopředu naznačovány výsledky, k nimž má věda ve svém bádání dojít. Sesmolil to dohromady, tuším, hlavně Ladislav Stoll (dnes už zase předseda kolegia věd o umění) spolu s Jiřím Hendrychem. „Kafkárna“ bylo, když to někteří vědci s docela vážnou tváří probírali jako moudrý pokyn strany. „Kafkárna“ bylo, když se jmenovaný soudruh Hendrych pustil do teorie literatury a nezatenen přilhl svou erudici, tvrdil bezelstně o K. H. Máchovi, že „na prahu buržoasní epochy prožil a pocítil její budoucí nesvobodu, pro kterou musí kapitalismus dřív nebo později padnout“ – on chudák Mácha umřel, když bylo ještě Marxovi jen 18 let, svou Hendrychem objevenou intuici tedy přemarxoval Marxe, ale to je právě ta kafkárna, zejména když to musely přetisknout 1. 7. 1967 i Literární noviny jako bůhvíjakou moudrost.

To už byly začátky konců ideologie „nejlepších dědiců“. Říci to o komunistech dnes, znamená kontrarevoluční provokaci, neboť soudruzi Brůžek a Hrbek, Hájek či Salgovicé jako dědici Karla Havlíčka Borovského, to je už opravdu silné kafe. Vždyť i zmíněný soudruh Hendrych se hanbí otevřeně se exponovat a ustoupil do anonymity pseudonymů, pod nimiž si vydělává své dlaňovky. A v tomto ovzduší „třetího přehodnocování“ vyvstal v soudruhu Jiřím Hájkovi přesně typ Sabinova Tausendmarka z „Braniborů“, kterým opovrhoval dokonce i sám okupant. „V kulturním světě je obvyklé, že se tleská až na konci jednotlivých aktů. Uděláme tedy z toho závazné pravidlo a divadelní ředitelství budou nést odpovědnost za jeho dodržování“, píše Hájek. Tak už jednou někdo vyhrožoval: Emanuel Moravec, když nacisté taktéž zakázali jakýkoliv potlesk při otevřené scéně. Zakřiknutá atmosféra ustrašené kultury musí úředně, pod hrozbou moci, zavládnout i tam, kde dosud podle všech zákonů divadelní tvorby naopak vládne zákon živého kontaktu publika se scénou. Soudruh Hájkovi nenapadá ani zrůdnost toho, že ředitel, jediný člověk je osobně odpověden za chování množství, jež nezná a nemá ani vliv na to, kolik fízlů tam bude k provokaci nasazeno. Jeden chudák má být stíhán za to, že si režim nemůže dovolit provozovat svobodně Smetanu, Tyla či Moliéra. Už nesmí propuknout potlesk po Daliborově arii „Ha, kým to kouzlem, o svobodu mi pláš“, nesmí

zaznít potlesk mimo plán při intelektuální vzpouře v Schillerových Loupežnících.

Praxe k tomu spěla ovšem ještě před tímto zdůvodněním celé věci z pera Hájkova. V průběhu let 1969–70 hynul jeden kulturní časopis po druhém. Listy samozřejmě první, pak sotva povolený Kulturní život, který stačil vydat 1. číslo a zanikl. Dějiny a současnost, Červený květ, Listy pro mladou literaturu atd. atd., tuším dnes už na 30 kulturních časopisů. Je to kulturní vražda, která bohužel svět už tak nezajímá jako spektakulární scény rdoušení lidového odporu střelením do lidu, s nimiž se okupanté „ukázal“ režim páne Husákův o prvním výročí okupace. Časopisy zanikly mnohdy za zcela nevinné věci. Dojemně to bylo u Hosta do domu. Otiskl v dubnu 1970 povídku Ludvíka Vaculíka „Morčata“. Docela nevinnou, s

Foto: Josef Rakušan

Vaculíkovským humorem, o skutečných morálkách pořízených pro radost dětí v jedné rodině. Stalo se z toho samozřejmě číslo poslední. Ne snad jen proto, že se našel kulturní časopis, který to risknul a otiskl povídku autora 2000 slov. On totiž hned na začátku neprozřetelně napsal větu: „Starší chlapec, třináctiletý, se jmenuje Ludvík, ale nazýváme ho Vašek, protože je to přiměřenější a že už nejsme tak hloupí jako před těmi třinácti lety, kdy jsme chtěli mít něco neobyčejného. Vašek má krátkozraké hnědé oči a zajímá se nejvíc o stavby, zvlášť o nedokončené...“ Je jasné, že Host do domu musel zaniknout. Představme si, že by za Protektorátu Čechy a Morava někdo vtipkoval o ušatém klukovi jménem Emil, jenž se zajímá a nedokončené stavby v Benešově.

Nejděle se držela Orientace, která měla na svém kontě otevřený rehabilitační článek o Z. Kalandrovi, ale i ta oznámila nenápadným petitem v posledním čísle ročníku 1970, že přestává vycházet, když ještě stačila otisknout estetický rozbor Kunderova Zertu. Zašel už i časopis hudebníků, protože zrovna v Měsíci čs. sovětského přátelství psal o nejnovější so-

větské symfonii, která je věnována smrti a umírání a zhudebňuje 150 let staré protestní verše proti politickému věznění. Kam strážcové komunistické moci pohlédnou, střetávají se s nepřátelstvím kultury. Stojí sami proti ní, proti současné, minulé i dávno minulé kultuře. Musí jim být nepřátelské Tyrolské elegie, Zpěvy páleční, Písne otroka. Nedostává se kolaborantů, censorů, bdělosti věrných. Zglajchšaltují například „Filosofický časopis“ a dají ho hlídat Vladimíru Rumlovi, ten sežene dohromady autory, kteří piší články s logickými, syntaktickými a dokonce i pravopisnými chybami o Leninovi a jeho „odhalení mechanismu uskutečňování humanismu“ (tak doslova na str. 222 FC, č. 2/1970), a pak se mu v dalším čísle ocitne tematika J. A. Komenského a tam se píše o bolesti exulanta, s níž patřil na bezohledné vítězství moci a porobu a ponižení národa. Zase nepřátelství kultury! Půjde-li to takto dále, nemůže dnešní komunistický režim, po dvaceti letech od převzetí moci, ze svého násilím uchváceného dědictví vydávat, hrát, tisknout už naprosto nic. V tom má soudruh Hájek čistou pravdu. Nesmí se zpívat píseň „Modlitba“ se slovy J. A. Komenského o návratu vlády věci národa do vlastních rukou. Nepřípustná jsou Husova slova o konfliktu rozumu a svědomí, jež sehrála svou roli v obrodném procesu roku 1967–68. Jak dlouho se bude ještě moci mluvit o smrti Jana Husa v plamenech, když to dnes připomíná smrt Jana Palacha, o němž se dnes začíná v lidových vrstvách národa věřit, že byl i tou podobou studenta filosofie Pražského učení Karlova) novým vtělením Husovým? Náhrobek Jana Palacha už odstranili, ale lid si vykládá samo jeho jméno (palach – staročesky meč) jako mene tekul, jež vpálila do dějin vyšší moc na znamení zániku komunismu. Ešenbáci a tajní musí hlídat sochu svatého Václava a hlídá se dokonce i na Blaník. Bojí se už i síly lidových pověstí, bojí se Libušina prokvetí, biblických fatálních sentencí, zaplašují černou magii slov přízrak jidášovské legendy. Bojí se zpěvu osvobozených vězňů z Beethovenova Fidelia, bojí se protestních kreseb Geyrových, s jehož temnými mramory se tím zlotožňují, bojí se pohřbu Jana Drdy, bojí se dokonce i sebevražd básníků, jež zbaběle národu utajují. Jediné dědictví, v němž se dnes ještě legálně mohou uvázat, je Prkoš Bilinský, Milota z Dědic, Stěpán Pálec, Slavata s Martinicem, Konášovy seznamy zakázaných knih, pak ještě tak komisař Dederka a tajný Bretschneider.

Pro svobodnou kulturu, zejména literaturu, zbývá jediné řešení, na které přišli ruští intelektuálové: samizdat – soukromé rozšiřování děl a jejich putování z ruky do ruky. Ve 20. století, v době rotaček, se zase musí šířit myšlenky tak, jako se ve středověku ručně rozpisovaly traktáty a legendy. Lid s tím ostatně už spontánně začal: v československém samizdatu kolují verše na smrt Jana Palacha, Písne Krylovů, opotřebovaná čísla Listů, ohmatané exempláře Vaculíkovy Sekery a Kunderova Zertu atd. Je to absurdní, ale pro existenci kultury nevyhnutelné. Tam, v „illegální“ svobodného styku a výměny kulturních hodnot v národě, pod přikrovem parlamentní censure, bude kvést skutečná literatura současnosti, jež vejde do dějin české a slovenské literatury. Bude to ovšem kafkárna vyššího stupně než za Hendrycha. Absurditu toho vystihl materialisticko-dialekticky už jeden známý autor v první polovině minulého století, když v debatách o svobodě tisku napsal:

„Tím, že národ musí svobodná literární díla pokládat za nezákonná, zvyká si pokládat nezákonné za svobodné, svobodu za nezákonnou a zákonné za nesvobodné. Tak censura ubíjí státního ducha“. Autor tohoto výroku se jmenuje Karel Marx a najdeme ho v sebraných spisech K. Marxe a B. Engelse, svazek I., Praha 1956, str. 83. Ke konci Novotného éry se tyto svazky velmi lacině vyprodávaly, bratru za pouhé 4 koruny, protože jich leželo moc na skládě. Co se neprodalo, šlo do stoupy, jistě k nemalé dnešní radosti Jiřího Hájka.